

ՐԱՏՄԻԻՄԱ

ՀԱՅԹԱԼԸԳ ՂԱԶԷԹԱ

ՅՈՐԴԱՆԵԱՆ ՆՈՒՆՏՈՅԱ ՄԱԽՍՈՒՍ ՆՈՒՍԵՔ ՏԻՐ

ՃԻԼՏ 3

ԻՍԹԱՆՊՈԼ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13, 1913.

ՆՐ 46

ՀՈՒՐՈՒՓԱԹ ԻՃՆՏԸ

Հուրուֆաթ իճատը ֆիլվազը աճայրալ պիր չէյ տիր։ Սէտալարը պիր թազըմ ալամէթ-լէրլէ կէօսթէրիպ թէքէլլիւմ էտիլէն սէօզլէրէ ճէսէտ վէրմէք վէ օ սէօզլէրի օ ալամէթլէր-տէն պաչգալարընըն անլամասը պիր չօգ թահ-լիլի վէ թէրքիպի ֆիլիւէր ֆարզ էտէր։ Իլք պազըշտա պու իսթիրա պիր միւճիզէ կիպի կէօրիւնիւր։ Լաքին հազընըն թէվարիսինի միւթալաա էտէրսէք կէօրիւրիզ քի պունտա տա պիր թէտէրրիւճ վէ թէքէմիւլ պուլուն-մուշ տըր։

Եազըլարըն իսմլէրինէ տիգգաթ էտէրսէք անլէրտէն թազրիպէն 12սինին՝ նէսնէլէր իսմ-լէրի օլտուղունը անլարըզ, մէս. Իպրանիճէտէ պիթ՝ էվ, Արապճատա ալն՝ կէօզ, Իպրանիճէտէ եօս՝ էլ, րեշ՝ պաշ վէ սաիրէ։ Տէմէք տիր քի գատիւմ վազըթլարտա տահա հազըլար իճատ օլունմազ-տան՝ ատէմլէր նէսնէլէրին գապա ըէսմլէրինի չըզարլար վէ օ նէսնէլէրի իչարէթ էտէրլէր իտի։ Պիր ազ սօնրա պու ըէսմլէրի պիրլէշտի-րէրէք իպարէլէր հափտըլար։ Չինլիլէրին հա-զըսը պու նէվ իպարէլէրտէն միւրէքքէպ տիր։ Պիր ազ սօնրա պու ալամէթլէրի ըէմլ վէ մէ-ճազ թարիգիլէ գուլլանմաղա պաշաւտըլար։ Մէս. չէմսին ըէսմի զիյա իչիւն, կիօզլուն ըէսմի թէֆէքքիւր իչիւն գուլլանըլտը։ Սօնրա օ ալամէթլէր իպարէ հախօտ թէսաւվուր կէ-րինէ տէյիլ սէտա կէրինտէ գուլլանըլտը։ Մէս. ալն կէօզ տէմէք օլտուղու հալտա կէօզ ըէս-միւնի պիր ազ սատէ չէքլի ա սէտասընըն շիւն քէլիմէսինին ըէսմի՝ շ սէտասընըն կէրինէ իսթիմալ օլունտու։ Իչթէ հարֆլար պու սու-րէթլէ մէյտանա կէլտի։

Հուրուֆաթը պու մանատա իլք տէֆա իհ-տաս էտէնլէրին քիմ օլտուղու պէլլի տէյիլ տիր։ Էն էսքի հարֆլար գատիւմ ֆիւնիկէլի-լէրինքի տիր։ Արապ, Սիւրեանի, Եունան, Լաթին, Էրմէնի վէ սաիր միլլէթլէրին հազըլա-րընըն թալրիսինի թէֆթիլ էտէր իսէք հէփ պունլարըն ասը ֆիւնիկէլիլէրին հազըլարընա կիտիյօր։ Փիւնիկէլիլէր՝ Պաղեստինին սահիլէ-րինտէ Բրիտոստան 15—20 ասը էվվէլ սա-քին օլան պիր գաւմ օլուպ անլէրին հազըլա-րընտան էն էսքի էսէր Դըպըշտա քէշֆ օ-լունան պիր թուճ գատէհին էթրաֆընտաքի գայտ տըր։ Պու հազըլար 1868տէ Յորդանան ճիվարընտա թօփրապլար ալթընտան չըզարը-լան վէ «Մօապ Թաշը» թէսմիլյէ օլունան թա-շըն իւզէրինտէքի հազըլարա պէնզէրլէր։ Մօապ Թաշը (Թ. Մ. Էվվէլ) Յընճը ասրտա Մօապ մէ-լիյի Մէշանըն ըէքզ էթտիյի պիր էսէր տիր։

Փիւնիկէլիլէրին պու հարֆլարը նէրտէն ալ-մըշ օլտուղլարը պէլլի տէյիլ տիր։ Պիր նա-զարիյէյէ կէօրէ անլէր պու ալամէթլէրի գատիւմ Մըսրիլէրտէն ալմըշ տըրլար։ Փիւնիկէլիլէրին հազըլարընտան պազըլաքը գատիւմ Մըսրիլէ-րին հիթրօկիլիֆի կանի քէսհինլէրին գուլլան-տըղը հազըլարա պէնզէտիյինտէն պու նէթի-ճէյէ կէլմիլլէր տիր։ Հիթրօկիլիֆ հազըլար՝ Իս-թանալօլըն Աթ մէյտանընտաքի տիքլիլ թաշ իւզէրինտէքի գուլլու ատէմիլ ալամէթլէր տիր։ Պազըլարըն էֆքիարընճա իսէ, ֆիւնիկէլիլէ-րին հարֆլարը Կիրիտտէն ալընմըշ տըր։

Փիւնիկէլիլէրին հազըլարընը պիր թարաֆ-տան Եունանլար ալըպ անլէրտէն քէնտի լի-սանլարընա մուվաֆըզ հարֆլար իհտաս էթմիլ-

լէր, անլէրտէն տէ Լաթինլէր վէ պաշգալար ալարազ զարպի միլլէթլէրին այգուբենին մէյ-տանա կէթիրմիլլէր տիր: Տիկէր թարաֆտա Սէմի գապիլլէր հանի իպրանիլէր, Արապլար, Մօապիլլէր վէ սաիրլէր պունլարտան քէնտի-լէրէ մախսուս հուրուֆաթը մէյտանա չըգար-մըլլար տըր:

Ձանն օլունույօր քի Արապլար Բրիստոս-տան էվվէլ 1500տէ Փիւնիկէլլէրին հազըլա-րընը քէնտի լիսանլարընա ույտուրմուշ օլա-րազ գուլլանըլար իտի:

Ամանոս տաղլարընըն էթէյինտէ Ձինճիրլի թապիր օլունան հիւլիւքտէ քէչֆ օլունան հա-զըլար Արամի հարֆլար օլուպ Բրիստոստան էվվէլ Ծընճը ասըն էսէրի տիր: Երուսաղէմ-տէ պուլունան Եղեկիանըն թահրիրաթը Բրիս-տոստան էվվէլ Տինճի ասըն իպրանի հազը-լարը տըր: Էվվէլլէրի հազըլարը ամալարընքի կիպի սաթըրըն պիրինի սաղտան սօլա օ պի-րինի սօլտան սաղա հազարլար վէ պէօյլէ տէ-վամ էտէրլէր իտի: Ղարպըլար քէնտի հա-զըլարընը սօլտան սաղա վէ շարգըլար սաղ-տան սօլա հազմագտա օլտուլար:

Էրմէնի հուրուֆաթը իտաս օլունմագտան պու Փիւնիկէլլէրին հազըսը հէմ Եունանիլէր հէմ Սիւրիանիլէր վէ Արապլար արասընտա գուլլանըլօր, վէ հէր միլլէթին հազըսը քէն-տինճէ պիր չէքլ ալմըլ իտի:

Լիտան հիլին հուրուֆաթըն լուզումը օ գա-տար պէօյիւք տիր քի պու սօն տէհրլէր զար-ֆընտա զայր ի մէտէնի հալտան մէտէնիյէթէ կիրէն գալմլար մութլագա քէնտիլէրի իլին մէյտանտա պուլունան հուրուֆաթտան պիրի-նի գապուլ էտիպ էտէպիյաթ թարիգինէ կիր-միլ տիրլէր: Օգիանիանըն ատալարընտա վէ Աֆրիգատա պուլունան վահշի գապիլլէր տարիէ ի մէտէնիյէթէ կիրտիքճէ անլէրէ մուալ-լիմիք վապիֆէսինի իֆա էտէնլէր անլէրին լիսանլարընը հուրուֆաթլա իֆատէ էթմէյէ չալըչմըլլար վէ պու չէյ անլէրին թէրազգը-սընըն իլք մուհիմմ շարթլարընտան օլմուշ տըր:

Հաթթա պու հազընլարտա Արնավուտուլգ-տաքի հուրուֆաթ տավասը ճիւմլէմիզլին խաթ-րընտա տըր: Անլէր Լաթի հուրուֆաթը մը եօգսա Արապի հուրուֆաթը մը գուլլանաճազ-լար, պու պէօյիւք պիր մէսէլէ օլտու: Վա-գաս տա պէօյիւք պիր մէսէլէ իտի: զիրա պիր միլլէթ հանկը միլլէթին հուրուֆաթընը

գուլլանըր իսէ ազլի մէյլլէրի անտէն միւթէս-սիր օլաճազ տըր:

Էրմէնիլէրին նէ Եունանի նէ Սիւրիանի նէ սըրֆ Փիւնիկ նէ Արապի Հուրուֆաթ գուլ-լանմայըպ քէնտիլէրէ մախսուս հարֆլար իհ-տաս էթմէսի պու գատար տէհրլէրճէ միւտ-տէթ անլէրին քէնտի միլլի ֆէրտիյէթլէրինի մուհաֆաղա էթմէլլէրինէ խըամէթ էլլէմիլ տիր: Թ. Գ. Գ.

ԵՐՄԵՆԻ ՀՈՒՐՈՒՓԱԹԸ ՎԷ ԵՐՄԵՆԻ ԷՏԵՊԻՅԱԹԸ

ԳԵՈՐԳ ՄԵՍՐՈՊ ԷՖԻ, ԻՍԹԱՆՊՈԼ

Էրմէնի հուրուֆաթը վէ Էրմէնի էտէպի-յաթընըն պիզիմ հայաթըմըզտա օյնատըզլարը րօջու կէօսթէրէն, անլէրին գըյմէթինի իպրազ էտէն տէլլէր պէրվէճի աթի տիր:

Արշակունի Էրմէնի խանէտանընըն սօն փա-տիշալարը էյամընտա, հէր նէ գատար Էրմէ-նիին պիր լիսանը օլուպ Արարասեան էյալէ-թինտէ վէ սարայը փատիշահիտէ զիրվէ ի թէքեամմիւլիւնէ կէթիւմիլ իտի իսէ տէ, Էր-մէնիսթանըն մուլաթէլիֆ ճիհէթլէրինտէ քիւլ-լիյէն ֆարզը չէքլէր ալմըլ, միլլի սըֆէ-թինի զայ էթմիլ վէ թէզայյիւր էտիպ էճնէ-պիլլէմիլ իտի: Արշակունեաց հիւքիւմէթի իլէ պէրապէր Արարասեան լիսանը տախի մահվ ու խարապ օլմաղա մահքիւմ իտի: Ձաթէն Էր-մէնիլէրին սիյասի հայաթընտա մէյտանա կէ-լէն թէպէտտիւլաթ, խարիճի գուվվէթլի ա-միլլէր, Էրմէնի լիսանը իւզէրինէ թէսիրլէ-րինի իճրա էթմիլլէր իտի: Էրմէնի լիսանը՝ պու միւլէսսիր նաթըզ գուվվէթլէրտէն թէէ-սիրլէնիպ Աճէմ վէ Պարթիւ լիսանլարընտան չօգ չէյ էտիւնճ ալտըլը կիպի, էթրաֆտաքի սաիր հիւքիւմէթլէրտէն տախի միւլթէսսիր օլուպ միլլի սըֆէթի խալէլտար օլմուշ իտի: Իլմ ի լիսանըն իճրա էթտիյի թէտգիւլաթ կէօս-թէրմիլ տիր քի, հաթթա Ոսկեդարեան (Ալ-թուն ասրա մէնսուպ) լիսանըմըզտա պիլէ Ի-րանիճէտէն ալընան էտիւնճլէր վէ թէսիրլէր փէք մուհիմմ պիր կէր թուլթուպ Էրմէնի լի-սանընըն նէ՝ տէրէճէ ապի օլմասը հազգընտա ֆիքրէ չիւպհէ իլգա էթմիլ տիր: Էրմէնիճէ լիսանընտա օ գատար Իրանի իւնսիրլէր վար տըր քի պիր չօգ ալիմլէր վէ իլմ ի լիսան միւլ-թէխասսիրլէրի, Էրմէնիճէյի Իրանի պիր լի-սան ատտ էթմիլ տիրլէր: Անճազ Հիւպիմանըն

ուզումն, ինձէ վէ էթրաֆլը թէտգիգաթը իսպաթ էտէպիլտի քի, էրմէնիձէ Իրանեան լիսանլարա մէնսուպ օլմայըպ, Հնդկաւրասական լիսանլար արասընտա այրը վէ միւսթագիլ պիր լիսան տըր:

Էրմէնի հուրուֆաթը օլմասա իտի, Արշակունի փատիչահլըղընն սուգուրթունտան սօնրա էրմէնիձէնին հալի նէ՞ օլաճագ իտի: Սիյասի հայաթըմըղըն գէվալըյա, էրմէնիձէ լիսանը տախի էճնէպիլէնէճէք վէ եա մահլ օլաճագ իտի: էրմէնիձէ՝ եա քէնտինին գէնկին, ասլի խասսէսինին գայ էտէճէք, եա տա տահա գուվվէթլի լիսանլար վէ էտէպիլթար թաթաթընտան եուտուլաճագ իտի:

Հուրուֆաթըն պուլունմասը էրմէնիձէ լիսանընը գուրթարտը: էրմէնի քիթապէթի, էրմէնի էտէպիլթարըն իլք էսէրլէրի, միւթէրճէմ վէ ասլի մուհարրէրաթ՝ էրմէնի լիսանընա մախսուս օլան սէրվէթլէրին կիւզէլ պիր մախգէնի վէ մուհաֆըղը օլմուշ տըրլար: Գալէմէ կաղըմըն էսէրլէր չօղալտըլըպ էրմէնի վանլարը վէ ինզիվակիեհալարընտա մուհաֆագա էտիլտիքլէրի կիպի, օրատա խաթթաթըղ սէնաաթը տախի թէրազըղ էտիպ էրմէնի Ոսկեղնիս լիսանընա մէլճա օլտու:

Էրմէնիլէր սիյասի իսթիզալլիյէթլէրինին գայ էտիպ գիհայաթ լիսանլարը տախի էօլտիւլիւնտէ, անըն եէրինէ պիր թաղըմ եապանճը վէ էճնէպիլէնէմիշ լէնէլէր էճնէպիլ թէլէֆֆիւզլիւ լիսանլար հասըլ օլտուլար: Իշթէ պու տէվրտէ էրմէնի լիսանընը եալաթմաղա չալըչանլար, վանլար, դպրեխանլար վէ ճգնաւրանլար (ինզիվակիեհա) օլմուշլար իտի: Շնորհալինին Կիւմիւշ ասըր պու տէվրլէրտէն պիրիսի տիր:

Էրմէնի լիսանընը մուհաֆագա էտէն, հուրուֆաթըն պուլունմասը վէ անըն եալամասը իլիւն ճան աթըպ միւսթագալէ նէսլլէրէ վաասիյէթ էտէն էրմէնի էտէպիլթարը օլմուշ իտէ տէ, անը թամիմ էտիպ չիմտիքի էրմէնի էտէպիլթարըն տօղրուան՝ էրմէնի Մաթպասարը օլմուշ տըր: Պու պէօյիւք իլի իճրա էտէնլէր էն զիյատէ Միսթարեան Միաքանուրթին վէ 1860 թարիխլէրինտէ իտէ էրմէնի իսլահաթփէրվէր կէնճէր օլմուշ տըրլար:

Շիւպհէսիգ հուրուֆաթըն պուլունմասընըն վէ էրմէնի էտէպիլթարըն իֆա էլլէսիյի խըզմէթ, եալընըղ էրմէնի լիսանընա մուհասարը գալմամըշ տըր: Պէօյլէ տիւլիւնմէքլիք, եան-

լըշ վէ նազըս տըր: Ս. Մեսրոպտան վէ հուրուֆաթըն պուլունմասընտան թամիմ պիր ասընէվվէլ, էրմէնիլէր իրիսթիյանլըղըր ըէսմի պիր տին հալինտէ գապուլ էթմիշլէր իտի: Ս. Սահակ վէ Վաւաշապուհ գէմանընտա էրմէնի քիլիսա վէ ըուհպանլարը, ային ու մէրասիմի վար իտի, լաքին անլէր միլլի ըուհտան թէմամէն մահրում իտիլէր: էրմէնի քիլիսալարընտա հաքիմ օլան լիսան՝ Սիւրեանիձէ վէ Բումճա իտիլէր: Օրատա օգունան երգլէր վէ շարախանլար, տուալար վէ ֆարոգլար հէփ Սիւրեանիձէ եախօտ Բումճա օլուպ, Քիթապը Մուգատտէս միլլէթիմիգէ էրմէնի լիսանըլա թագաթիմ օլունամայօր իտի: Իշթէ չու հալտէն մէյտանա կէլէն քէտէր վէ թէէսսիւր իտի քի, Ս. Մեսրոպըն Քիթրինտէ հուրուֆաթ պուլմագ թասազվուրուհու թէվլիտ էյլէտի:

Էրմէնի քիլիսասը պիւթիւն թէնքիլաթը իլէ, պիւթիւն սըֆէթիլլէ Բումաշմըշ վէ Սիւրեանիլէնիլ իտի: էրմէնի հուրուֆաթ վէ էտէպիլթարը անը Էրմէնիլէնիլէրին էրմէնի քիլիսասը, պէօյիւք քարգանալլէրին եօրուլմագ պիլմէղ դայրէթ վէ ճէհտլէրի սայէսինտէ թէնէքքիւլ էթտի: Քիլիսա Եունանի վէ Սիւրեանի էլպիսէսիլլէ էրմէնի հայաթը միլլիյէսինին ինիթաթընը (տիւլիւշ) մուճիպ օլապիլի իքէն, օ մէսուտ թարիխտէն սօնրա միլլի հայաթըմըղըն էն պէօյիւք գէնպէրէկի, պագա վէ մէվճուտիլէթ ի միլլիյէմիզլին էն տէվամը վէ գուվվէթլի պիր մուհաֆըղը օլմուշ տըր: Արթըղ էրմէնի միլլէթիւնին մէվճուտիլէթի թէնմին օլունմուշ վէ քէնտինտէն տահա գուվվէթլի միլլէթլէր թարաֆընտան եուտուլմագ թէնիլքէսի գալլ օլմուշ իտի: էրմէնի հուրուֆաթ վէ էրմէնի էտէպիլթարը՝ էրմէնի լիսանընըն մուհաֆագասը, էրմէնի քիլիսասընըն էրմէնիլէնիլէսի վէ էրմէնի միլլէթիւնին պագա վէ մէվճուտիլէթի էմրինտէ, գըսմէն մուհաֆըղատտ էտիլէպիլէնէք պիր ըօլ օյնամըշ տըր: Պունլարլա պէրապէր էրմէնի հայաթը իւզէրինէ տօղրուտան տօղրույա պիր թէէսիր տախի իճրա էյլէմիշ տիր: էրմէնի հուրուֆաթ վէ էտէպիլթարը եալընըղ էրմէնի լիսանը վէ էրմէնի ըրգընըն մուհաֆագասընա վէ էրմէնի քիլիսասընըն էրմէնիլէնիլէսինտէ տէյիլ, էրմէնի հայաթը քիթրիյէսինէ, միլլիյէթ թասազվուրուհուն գուվվէթլէնմէսինէ, սէնայի վէ մէզագլարըն թէալիսինէ տախի տօղրուտան տօղրույա սէպէպ օլմուշ տըր: էն էսքի էրմէնի միւվէր-

րիւս վէ Էտիպի Մովսէս Խորենացի, Եաթօս պու իսմիլէ մարութ օլան օլ պէօյիւք թարիխ-նէվիս, քէնտի թարիս քիթապընըն իւքինտէ Էրմէնի էճտատընըն «Իլմիէրվէր օլմայան ա-տաթ վէ մուամէլաթը» հազգընտա թէէսսիւր ի գալպ իլէ սէօյլէյօր: Պու շայան ը թէէսսիւք հալի թաստիգ էտէճէք տէլիւէր, քիթապէ-թիմիգտէ էքսիք տէյիլ տիր: Մեսրոպեան հու-րութաթտան էվվէլ, պիգտէ նէ Սօգրաթլար, Էֆլաթօնլար, Հերոգոտոսլար, Տակիտոսլար, Ջիչէրօլար մէյտանա կէլմիչլէր, վէ նէ տէ Մեկինասլար, Պիսիտդրածլար, գուհուր էթմիչ տիրլէր: Թապիի պու հալին սէպէպի, Էրմէնի-լէրտէ տիհանըն պուլունմամասը տէյիլ իտի: Տահլիլէր չըգարամամը իտիք, գիրա նէ հուրու-ֆաթ վէ էտէպիյաթ վիւճուտա կէլիպ թէրապգը Էթմիչլէր, նէ տէ էհալիմիգին սէվիյէ ի ֆիքրի-յէսի երւքսէլմիչ իտի: Պէչինճի ասրտան էվ-վէլ պիգ մէտէնիյէթճէ փէք կէրիտէ գալմը վէ հայաթ ը ֆիքրիյէտէն քիւլլիյէն պի պէհրէ իտիք:

Իչթէ Էրմէնի հուրութաթընըն պուլունմա-սըյա, Էրմէնիլէրին ույուլմուշ ֆիքրի սարսը-լըպ անա երւքսէք վէ իտէալ պիր բուհ նէֆիս օլունտու: Ֆիքրի հայաթ պաշ կէօսթէրիպ ֆիլիզլէնմէյէ, պէօյիւմէյէ պաշաւաւ: Էրմէնի ֆիքրի ճէվէլանա պաշալըպ թէյրան էթմէք իչիւն վասի մէյտանլար պուլտու: Միլլէթ գարանլըգ, տարածըգ պիր զընտանտա զին-ճիրպէնտ օլմուշ, գանատլարը զըրըլմը պիր գարթալ կիպի իքէն արթըգ սէրպէսթ գիյա վէ հավա թէնէֆֆիւս էթմէյէ, երւքսէլմէյէ, թէյ-րան էթմէյէ պաշաւաւ: Էվվէլ պիր ճէնին հա-լինտէ իքէն, արթըգ եէնի պիր հայաթ քէսպ էթտի: Արթըգ ուֆուգ մահտուտ օլմայըպ, վասի իտի: Իլմին, ֆիքրին հէր չիւպէ վէ ֆաալիյէթինէ փէյտէրփէյ կիրիլտի: Էրմէնի միլլէթի ճիհանըն ֆաալիյէթ ի մէտէնիյէ վէ ֆիքրիյէսինէ քէնտի իթիւրաքընը տալիս կէ-թիւրիպ, ումում պէչէրիյէթին պէնիմսիտիյի տահլիլէր, գէքեալար վիւճուտա կէթիւրտի: Էր-մէնի ֆիքրիին մէյտանա կէթիւրտի չէյլէր, պիր մէվգի ի մախսուս իհրազընա քէսպ ի իս-թիհգազ էթտիլէր: Էրմէնի սէնայիի քէնտինէ մախսուս պիր խուսուսիյէթ կէօսթէրմէյէ պաշ-լաւաւ: Էրմէնի ֆէնն ի միմարիսի, սէնայի ի նէֆիսէսի, հաթթա պու կիւնքի հալլարընտա պիլէ, ումում պէչէրիյէթին թէրապգըյաթ ը ֆիքրիյէսի արասընտա պիր մէվգի ի մախսուս

իհրապ էթմէյէ լայըգ տըրլար: Հէփ պունլար, Էրմէնի հուրութաթընըն, մէքեաթիպ վէ միւ-էսսէսաթ ը իլմիյէսինին կիւզէլ նէթիճէլէրի տիրլէր: Պունլարտան մատա վէ պունլար իլէ պէրապէր խուսուսա Էրմէնի էտէպիյաթընա մէտուուն օլտուղումուգ պիր մուգատտէս նէթիճէ տահա վար:

Էվվէլլէրի արամըգտա միլլիյէթ բուհու, միլլիյէթ թասալվուրու, գաիֆ վէ միւշէվվէշ տէյիլ, մէվճուտիյէթի պիլէ օլմամը իտի: Օլ էսքի վէ մուգալլամ տէվրլէրտէ Էրմէնի, միլ-լէթ հալինտէ էաշամամը իտի: Պիր ըրգ, պիր ճինս, պիր քիւթլէ հալինտէ էաշամը, լաքին պիր միլլէթ հալինտէ իտամէ ի հայաթ էտէմէ-միչ իտի: Փատիշահլարըմըգ լուղէթին թամմ մանասը իլէ միլլի փատիշահլար վէ նախարա-րոքիւն տախի ասլա պիր իւնսիւր ի իթթի-հատ օլմամը իտիլէր: Հէր թարաֆտա ա-նարշի հիւքմֆէրմա իտի: Էրմէնի հուրութա-թընըն պուլունտուլու թարիխէ գատար Էրմէնի էհալի վէ նախարարոքիւնլարը վար, լաքին Էրմէնի միլլէթի եօգ իտի, միլլիյէթ էֆքեարը քէօքլէչմէմիչ իտի:

Պու հալ ը էտէֆիչթիմալըն թէպէտտիւլիւ էն էվվէլ Էրմէնի էտէպիյաթը վասըթասը իլէ վագը օլմուշ տըր: Պիգիմ իքի քիթապըմըգ վար քի իքիսի տէ Էրմէնիին գալպինէ էա-զըն, իքիսի տէ թէպֆիլ վէ հիւրմէթ մատտէ-սի օլմուշ տըր: Պու քիթապլարըն էալընըգ ի-սիմլէրի պիլէ, Էրմէնի գալպինին թէլլէրինի իհթիղաղա կէթիւրիլէր: Անլէրին թէէսիր վէ սիհրի, էվվէլլէրի չիմտիքինտէն փէք երւք-սէք, փէք գուվվէթլի իտի: Պիր չօգ նէսլէր անլէրին թէէսիրիլլէ չէվգ ու հայաթ իպրազ էթմիչլէր վէ միւթէատտիտ պաթընլար պու էթմիչլէր վէ միւթէատտիտ պաթընլար պու իքի քիթապ ը զէրին իլէ միւթէհասսիս, միւ-թէնէֆֆիւս օլմուշլար: Պու իքի քիթապլար, Խորենացի վէ Եղիշէ տիրլէր: Պիգիմ արամըգ-տա միլլիյէթ էֆքեարընըն թէմէլինի աթան-լար, միլլի բուհը նէֆիս էտէնլէր, իլթէ պու իքի քիթապլար օլմուշլար տըր:

Պիրիսի մագինին մէֆախիւր վէ իտէալա-րընըն պիր միւլլէրիլիսի հալինտէ, հաթթա քէնտինին հիքեայէ նէվինտէն օլան նագիլիյէթ-լէրի իլէ, տիկէրի իսէ չէճիանէ, գահրէմանա-նէ միւճահէտաթըն միւլլէվվէն վէ ճագիպ թէր-սիմ վէ թարիֆլէրիլլէ միւքէմմէլ պիր ղիւ-ցագնեղալ հալինտէ, Էրմէնի սիյրէթինի պիւ-թիւն երւքսէք վէ նէճիպ իտէալարըլլէ էա-

փրկող վիճակում կէթիւրտիւնը: Խորհնացի վէ
Եղիշէնին էքմիշ օլտուղու թօխումար ասրլար
զարֆընտա ֆիլիզլէնիւ մէյվէ վէրտիւնը վէ
իշթէ մէտիտ միւթէհաւվիլ հատիսաթը թա-
րիխիյէտէն սօնրա, նիհայէթ պու կիւն սնըն
հալը թէքեամմիւլ վէ նէթիճէսինի կէօրիւյ-
ըըզ: Պու կիւն պիլէ, էրմէնի հուրուֆաթընըն
պուլունմասը վէ էրմէնի էտէպիյաթընըն Յու-
բեկանը՝ էրմէնի միլլէթինին պիր իթթիհատը
թամմէ իլէ միլլի եօրթուսունու թագաիս էթ-
մէսինէ սէպէպ օլույօր:

Տինի եախօտ մէզնէպի պիլ ճիւմլէ ֆըր-
գալար՝ գալպլէրինտէ քէնտիլէրի պիր միլլէթ
հալինտէ թէվիտ էտէն ումումի իթթիհատ
րապըթալարընը հիսս էտիյօրլար: Պու րապը-
թա իսէ, նէ՝ էրմէնի լիսանը, նէ՝ սիյասի
հայաթ վէ թասաւվուրլար վէ նէ՝ տէ տինի
եախօտ մէզնէպի իթիգատաթ տէյիլ, անճագ
էրմէնի հեհայիյարը օլմուշտըր:
Հիւրմէթ, անըն միւթէատտիտ իշճիլէ-
րինէ:

ԱՅԳՈՒԲԵՆԻՆ ԽԵԹԱՊԸ

ՊԱՏ. Կ. ԻՍԲԱՆՊՈԼԼՈՒԵԱՆ, ԻՍԲԱՆՊՈԼ

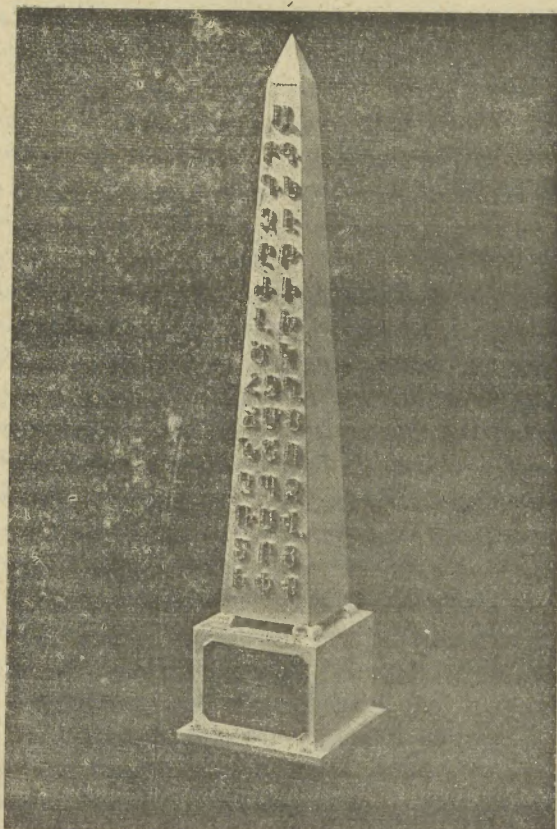
1. Պին պէշ եիւզ երշ էվվէլ իսի, պիր Տանի ի մուազգաւ՝
Վէրսի քապը Տիւնաղըշա պիզէ ճիւմ ու ինքիզաւ:
Անսէն աշքըզ պիզ պու աճիպ ռեսայէրի, փէյղամը,
Անըն շաքիժ Տիլէրինսէն ախզ էյլէսիֆ պու նամը:
Ազի՛զ Մեւրուպ, է՛յ սեպէպ ի վիճուսընըզ, ա՛հ սենին՝
Վար օյսուզնա՝ վարըղընըշա պիզ իժքիխար էյլէրիզ:
2. Իզալէ ի ճեհալէք Տիր Եօնիւմիզսէ դայէմիզ,
Վէ աշգը իլն ու իրժան Տըր պու Եմէլսէ Տայէմիզ:
Պիզ սինէ ի քապիաքսան պին Քիֆիրլէր Եմէրիզ,
Վէ Եքժալը Էրմէնեանը սիւսիւմիզլէ պեալէրիզ:
Նէրսէ գուլմէք ի ճեհալէք, խապ ու դաժլէք՝ օրսա պիզ
Պարիզէ ի հազիզէթլէ արգը Տիսար էյլէրիզ:
3. Քէվֆէպլէրի, գաւերլէրի վէ շեմալէրի պիր անսէ՝
Հէյէթիլլէ Ենսիրիրիզ աշաղըշա զեմինէ.
Տերեալարը, օվալարը, Անհիրլէրի, Կեօլլէրի,
Մուրքասըլէն Քըրասըրըզ Տերսիւանէսէն իլէրի.
Ճիհանըշարը քօշար քօշիւր պիր սահիժէ իլինսէ
Թալիպլէրին Ենզարընա պասք ու իշար էյլէրիզ:
4. Պիզ հազըրլէ իսքիզպալը ռապք Էսէրիզ մազիլէ,
Դուսէմասան փէյղամ ալըպ նազը Էսէրիզ աքիլէ.
Կեճէլէրսէ գուլմէքնիլին սիւժէլանըն Եօնիւմ
Արգ Էսէրիզ նուրլէ Տօլու մէնազիր ի նասիսէ.
Կեահի մազի, Կեահի հազըր, Կեահի նուրըզ, Կեահի շէպ,
Հէր Ան իսէֆ, ամնա հէր Տեմ հիւսնիւ իզհար էյլէրիզ:

5. Տարպեղերիդ, խաբալսասը քեմեղինեսն երգարդ,
 Րեվապըրը Էսարեթի փարեղերիդ, գրարդ:
 Պիզ ասա ի մեքանեք իզ մազումլարուն էլինես,
 Վե՛ իշամը ասալեք իզ զալիկերին սերինես.
 Սեղանեք ի միլլեք իյինն ճահիսղերի սեվերիդ,
 Խօսպիկերի քեմաժիւրլե ճանսան ինֆեար էյերիդ:
6. Դասիկերին սերունինես ալեվլենեն աթելի,
 Նեժիսիւմիզլե նեսլերսե հըժզ էսերիդ սաիւմի,
 Տեհիրղերի ճելպ էյեյիպ տուրտուրուզ եանեանա,
 Կիւշիւրիւրիւզ, աղլասըրըզ, գարսեղլերի ճան ճանա:
 Փեզաիլի ալզըղլարըզ, սըսզը քեպճիլ էյերիդ,
 Կիւնաւ իյինն նեսաւեթլե, ա՛հ խաթիւժար էյերիդ:
7. Մուհի՛սպ միլլեք, ֆի իւմինլե անըղըրըզ հեր ներսե,
 Սենի սայմա ռուհումըզլա էսեճեյիզ փերվերսե:
 Պիզ կեօղկեյիզ ամնա սենսիզ, հաչաթըրըզ փեֆ ժանի,
 Րուհուն իլե պեպենմեզսեֆ մասիպիւմիզ քեմահի:
 Սենին իլե եաշարըզ պիզ սենին իլե եօղիւրիւզ,
 Սենին մաւ ու շեօհրեթիկլե պիզ իշքիւար էյերիդ:
8. Իսքերսենֆի աղուշունսա յօզ սահիլեր պեօյիւսին,
 Սենի հեր պար շիւֆիւժե ի հիւսն ու ֆեմալ պիւրիւսին,
 Պիզի հեր կիւն հազիգաթլե վաժթիզ էյլե ռուհունսա,
 Փաշըրըզը իրչաս էյլե խաթիգաւեթ նուրունսա:
 Դաշպիւմիզե եֆսիլին ռուհ մեյվեսիլլե պեպեյիպ
 Չեօղլերինի շենեկսիւրիզ կիւլ ու կիւլզար էյերիդ:

ՅՈՒՐԱԿԱՆ ԵԱՏԻԿԱԵԱՐԸ

Րէսմի օ պիր սահիֆէտէ պուլունան Յոսեփիան հատիկեարը 45 սանթիմ եիւքսէքլիյինտէ կիւմիւլտէն մամուլ պիր ապիտէ օլուպ, իւզէրինտէ էրմէնիճէ ալթուն հազըլար գօնուլմուլ վէ հազըլար էլմաս թաչլարա թէզելին էտիւմիլ տիր: Պու ապիտէյի Իսթանպօլըն՝ էրմէնի գուլումճու էսնաֆընտան Սարգիսօֆ էֆ. թէսաւվուր էտիպ եափմըլ վէ էսնաֆ թարաֆընտան էջմիաժին Կաթողիկոսուղունա իհտա օլունմուլ տըր: Ապիտէ 200 լիրա գըլմէթինտէ տիր:

ԷՐՄԵՆԻ ՀՈՒՐՈՒՓԱԹԸՆԸՆ ԻՊԹՏԱՍԸ

(Տօգ. Ն. Տաղաւարեան եֆ. և ին Ազգային
Ժողովոյ իրաւ երկրի նորագոյնսան)

Եյեր պու կիւն Էրմէնիլէրին եախօտ գատիմ
Էրմէնիլէրին իյ հուրուֆաթընըն իսթիրաընըն
վէ ֆաալիյէթ ի Էտէպիյէլէրինին Յօրեւիւան
զիյնէթլէրին ի իճրա Էթմէք իսթէմիլ օլտա ի-
տիք, անը 1500 իւնճիւ տէյիլ 2800 իւնճիւ
րէս ի սէնէ ի տէվրիյէսի թէսմիյէ Էթմէլի ի-
տիք, զիրա Քրիստոստան սէքիլ ասը Էվլէլ Ու-
րարտեան եախօտ Արարատեան սալթանաթլին-
տա հիւքիւրան օլան գատիմ Էրմէնի իսպու-
ինիս Էյամընտա, Էճտատըմըլ Քէնտիլէրէ մախ-
սուս 120 չիվի չէքիլի, (սեպաճիւ) հուրու-
ֆաթտան իպարէթ օլան պիր ալթուրէնէ մա-
լիք օլմուլ տըրլար: Պուշլար՝ պիր միւտտէթ
իսպուինիսին փէտէրի Սարիգուրիսին (835-820)
իսթիմալ Էթմիլ օլտուղու Աշուր-Պապէլի 329
հուրուֆաթ վէ իշարէթլէրտէն փէք սատէ ի-
տիլէր:

Էրմէնիսթանըն հէր թարաֆընտա պու չիվի

չէքիլի հուրուֆաթ իլէ գայա իւզէրինէ հէքք
օլտուրուլ գուլուտաթ պուլուրուլ անլէր
իւալդեան պէլլէրինին իշլէրինի չազլ Էթմէքտէ
տիրլէր վէ անլէրտէն 200 տէն ֆազլասը գա-
թէն ալիմլէրէ մալիւմ տիր: Պու Ուրարտեան
եախօտ Արարատեան իշարէթ-հուրուֆաթը
իքի ասը գատար եաշայըլ իւալդեան սիւլա-
լէսիլլէ պէրապէր իսթիմալ Էրտիլէր (Բ. Է 600:)

Քրիստոստան օն ասը Էվլէլ իսթիրա Է-
տիլմիլ օլան Ֆինիքէ հուրուֆաթը, տահա սու-
հուլլէթլի օլմալարը հասէպիլլէ Սեմալան գալմ-
լար արասընտա չիվի չէքիլի հուրուֆաթ
եէրինէ թէսմիւմ Էթմէլլէ պաշլայըլ, պիւլա-
իւրէ չիմալա տօղրու թէվլէսսիւ Էտէրէք Րուս-
լար կիպի օ զէմանա գատար հուրուֆաթը օլ-
մայան գալմլար թարաֆընտան գապուլ Էտիլ-
տիլէր: Պու թահսիլի գօլայ օլան հուրուֆաթ,
Փուրգիյա գատար եէթիչիպ, ինթիմալէն մա-
հալլի լիսանըն ինթիյաճաթընա կէօրէ պիր ազ
թէպէտտիւլ Էտէրէք Արմէնլէր իլէ պէրապէր
պիզիմ արամըլա տախի կիրտիլէր վէ օ հա-
զըլարլա եէնի պիր Էտէպիյաթ պաշլատը:

Պու իքիւնճի Էտէպիյաթըն մէվճուտիլլէթինէ
ինանուազըլդա մանթըլ պիզի մէճպուր Էտիյօր,
զիրա միւմքին տէյիլ տիր քի, գօմշու հուրու-
ֆաթսըլ միլլէթլէր պիլլէ մէքքիւր նէվիճատ
վէ թահսիլի գօլայ հուրուֆաթը գապուլ Էթ-
մէքտէ օլտուղլարը հալտէ, օ գատար գատիմ
Էտէպիյաթը օլան պիր միլլէթ նալիւհա քիթա-
պէթինտէն մահրում օլմուլ օլտու:

Քրիստոստան տէօրթ ասը Էվլէլ Ղարպի
Էրմէնիլէր իւզէրինէ հիւքիւմէթ սիւրէն Տէրի-
բաս իսմինտէ պիր Աճէմ պէլինին սիքքէլէրի
իւզէրինտէ պուլուրուլ հուրուֆաթ պու նէվ
հուրուֆաթտան իտիլէր, հալ պու քի եէրլի
Էհալի օնու օգուլամասա իտիլէր թապիլ օ
պօշուրա գօնուլմայաճազ իտի: Ինթիմալէն
այնի հուրուֆաթ պաշլա սիքքէլէր իւզէրինէ
տէ վուրուլտուլար վէ պիզլէ եէթիլլէլ օլմա-
յան սարայա աիտ վէ սաիր թահրիրաթլար օ
եազըլար իլէ եազըլտըլար:

Պինանալէյհ, պու կիւնքի զիյնէթի, պու
իքիւնճի հուրուֆաթ վէ Էտէպիյաթըն պաշլան-
ղըճը իթիպարըլլէ 2,400 իւնճիւ րէսի սէնէ ի
տէվրիյէ թէսմիլլէ Էթմէլլիլ, զիրա թապիլ
Տէրիբաս օ եազըլարը Էվլէլլէլ Էրմէնիլէր ա-
րասընտա պուլմուլ օլմալը իտի քի սիքքէլէ-
րի իւզէրինտէ օ հուրուֆաթը իսթիմալ Էթմիլ
տիր:

Տէրիբաս էյամընտան պիր ասը գատար սօնրա, Մակէդոնա - Սելեւկեան տէվրի ի հիւ- քիւմէթինտէ (330-190), Բոււմ հուրուֆաթ վէ էտէպիյաթը պիզիւմ արամըզա կիրիպ Արգաք- սիասեան եախօտ Նախ—Արչակունի սիւլալէսի էսնասընտա (190-95) թէամմիւմ էտէրլէր, լաքին իհիթիմալէն էսկի հուրուֆաթ ունուտու- մատը, զիրա իքինճի ասըն Բոււմ միւլէրրիթի Փիլոստրօս չիւպէսիզ մէզքիւր հուրուֆաթը իմա էտէրէք Արչակ հագգընտա չէօյլէ սէօյ- լէյօր, «Պիր զիւրաֆէ թութարագ անը Նիւս- եայ իլահընա իտա էթտի վէ անըն պօյնունա կէչիրմիշ օլտուղու ալթուն կէրտանըզ իւզէ- նէ էրմէնի հուրուֆաթըլա շու քէլիմէլէրի եազմը խի. «էրմէնիյէրիս փաշիշահը Արչակ քարափընսան, Նիւսեայ իլահընա», Թարիի ի միլատըն իլք սէնէլէրինտէ հիւքիւմէթ սիւրէն- Երաիպ Սուլթան իլէ խիթամա էրէն Տիգրան- եան տէվրէսինտէ (Ք. է. 95- Թ. Մ. 15), էրմէնի-Փինիքէ հուրուֆաթը պիւքիւլլիյէ ու- նուտուլուպ, եալընըզ էրմէնի սիքքէլէրի Բոււմ հուրուֆաթը վէ քէլիմէլէրիյէ տարպ օլուն- մաղա տէյիլ, հաթթա Բոււմ հուրուֆաթը վէ լիսանըլա էտէպիյաթ վիւճուտա կէլիպ թա- րիիլէր, տրամալար թէլիֆ օլունմաղա, սա- րայտա Բոււմ թէաթրօճուլար վէ Բոււմ թալիւմ ու թէրպիյէսիյէ պէսլէնմիշ ալիւլէր վէ էտիպ- լէր պուլունտուրմաղա պաչլանտը: Պունտան սօնրա էրմէնիսթան եարըմ ասը գատար էճ- նէպիլէր էլինտէ գալտըգտան սօնրա, Տրգատ- Արտաշէս եէտիյլէ Պահլաւ սիւլալէսի թէսիս օլունուպ (Ք. է. 53) Պահլաւ հուրուֆաթ վէ էտէպիյաթը արամըզա կիրտի:

Տէօրտիւնճիւ ասըն շաֆաղըլա պէրապէր (Թ. Մ. 301) Տրգատ վէ Մեծն Գրիգոր էլիյէ իրիսթիյանըղըն րէսմէն էրմէնիսթանա կիրմէսի միւնասէպէթիյլէ տալէթ օլունմուշ օլան Բոււմ վէ Սիւրիանի քահանալար, պէրապէրլէրինճէ քէնտիլէրին հուրուֆաթ վէ էտէպիյաթըլարընը տախի կէթիթիպ ժառանգաւորաց մէքթէպլէր աչարլար վէ օ զէմանըն մէտէնիյէթ վէ իւմ մէրքէզլէրի օլան Գայսէրիյէ, Անթաքիա, Ա- թինա վէ իսթամպօլա, էրմէնի թալէպլէր իրսալ էտէրլէր:

Քիթապը Մուգստտէս էրմէնիսթանըն Ղար- պի վէ Շիմալի քիլիսալարընտա Բոււմա, ձէ- նուպի վէ Շարգի քիլիսալարընտա իսէ Սիւ- րիանիճէ օգունուր խի: Էհալինին գըսմը ա- զամը պու լիսանլարա վաղըֆ օլմասըղընտան

խուսուսի թէրճէմանլար անը էրմէնիճէյէ թէր- ճէմէ էտէրլէր խի: Պէօյլէճէ թամմ պիր ասը տէվամ էթտի (301-401):

Տէօրտիւնճիւ ասըն սօնլարընա տօղրու, էրմէնիսթան զաթէն եիրմի սէնէտէն պէրու Աճէմլէր վէ Բոււլար արասընտա թագսիւմ օ- լունմուշ օլուպ, զարպի գըսմը Պիզանդիոն իմ- փէրաթօլուղունուն պիր վիլայէթի, շարգի գըսմը իսէ Աճէմլէրէ խարաճկիւզար զաիֆ պիր պէյլիք հալինէ կէլմիշ խի: Էրմէնիլէր Աճէմ- լէրին վէ Բոււլարըն թագեիգաթըլա ֆէվզ- էլատէ զաիֆիմիշ խիքլէրի պու զէմանտա զանն էտէրսին սէմալաթ էրմէնիլէրին պու հալինէ թէրահիւմ էտէրէք, անլէրին թախթը գրալիսինէ Վաւապուհ փատիշահ ճալիս օլուր: Վաւապուհ պասիթէթի վէ տիփլօմաթըլը իլէ կէրէք Բիւզանդիոնտա վէ կէրէք Տիգրան- տա սէվիլտի, վէ ազ սօնրա Աճէմլէրին շահին- շահը թարաֆընտան իսթիֆայա մէճպուր էտիլ- միշ օլան Սահակ Հայրապէտի թէքար քիւր- սիւսինէ չըգարթմաղա մուվաֆֆագ օլտու:

Գրիգոր Լուսաւորիչին սօն սիւլալէսի, Մե- ծըն Ներսէսին լայըզ էվլատը օլան Սահակ՝ մալիւմաթը, միւնէվլէր իւլ ֆիքը վէ Բոււմ, Պարթիւ վէ Սիւրիանի լիսանլարա վաղըֆ վէ աչի լաղըթտա սիյասէթչիսաս տախի օլա- րադ Վաւապուհա փէք զիզըյմէթ պիր մու- ին օլտու, վէ իքիսի պիրլիքտէ, էրմէնիսթան- տա էսասի իսլահաթ իճրա էթմէյէ պաչլատը- լար:

Մեսրոպ Մաշտօց, Տարօնըն Հացիկաց քէօ- յիւնտէն պիր ասլգատէ օղլու օլուպ՝ Մեծն Ներսէսէ շայիրալիք էտէրէք Սիւրիանի, Պահ- լաւ վէ Բոււմ լիսանլարընա քէսպի վուգուֆ վէ միւմարէսէ էթտի: Էվվէլա իոսրոզ իւ- չիւնճիւ փատիշահըն կիւնիւնտէ խըզմէթի ա- քէրիյէյէ տախիլ օլտու իսէ տէ, սօնրա քէն- տինին զէքեասը սայէսինտէ սարայը շահանէ- նին քեաթիպի օլտու: Լաքին պիլ ախըրէ, միլլէթինին սաատէթի հալինէ տահա էյի խըզ- մէթ էտէպիլմէք իչիւն, սարայը վէ չէրէֆլի մէմուրիյէթինի թէրք էտիպ տիւննէ վէ չէվքէթ վէ տարաթլարտան քէֆի եէտ էտէրէք բուհ- պանըզ սիւքինէ տախիլ օլտու, խարար կի- յինտի վէ քիլիսէ մէմուրու օլտու: Էվվէլա Սիւնեաց վէ Գողթն էյալէթլէրինտէ ինճիլ վա- իզի օլուպ, սօնրալարը տախի քիլիսալարտա Սիւրիանիճէ օգունմաղտա օլան Քիթապը մու- գատտէս թէրճէմանը օլտու:

Վաթանիկները Մաշտոց, Էրմենի քրիստոնեական էննէպի լիսան վէ քրիթապ իսթիմալ էթմէնին միւսլիմ նէթիճէլէրին կէօրէնէք վէ միլլի ալթուրիսին ումամասը սէպէպիլլէ, ուսթատը մէօհթէրէմի Մեծն Ներսէսին թասաւվուր էթտիյի այրը թէշքիլաթա մալիք միւսթագիլ պիր քրիսէ վիւճուտա կէթիրմէնին գօլայ ումատըղընը վէ պունտան մատա էրմէնի լիսանընը եաղմաղա դայր ի քեաֆի վէ դայրի մուվաֆըզ օլուպ միլլի թէլէֆֆիւզլէրի տօղրուճա չըգարամայան օ էննէպի հուրուֆաթ սէպէպիլլէ միլլէթին թէրագգիլաթը ֆիքրիյէսինին սէթթէտար օլտուղունու նազարը թէէմմիւլէ ալարագ, Էրմէնի լիսանընա մախսուս հուրուֆաթ իճատ էտիպ Գիթապը Մաւգատտէսի էրմէնիճիյէ թէրճէմէ էթմէք տիւչիւնտի: Պունուն իչիւն պիր միւստէթ չալըչտըգտան սօնրա, Սահակ Պարթիւ պէթէքրար Հայրապետի քիւրսիսիննէ ճալիս օլտուղունտա վաղարպատա կիտիպ էֆքեարընը անա պէյան էյլէտի:

Վեհ. հայրապետ, քէնտինի թէշլիլգ էտիպ իքսի պիրտէն Վաւապուրս փատիչահա միւրաճէաթ էտէրլէր, Վաւապուրս անլէրի թէշլիլգ էտիպ հէր տիւրլիւ մուսվէնէթտէն սօնրա, Միջագետքէ էթմիշ օլտուղուն սօն հօլճուղուն էնաաընտա Սիւրիստի Դանիէլ եպիսկոպոսըն եանընտա Էրմէնիճէ հուրուֆաթըն պուլունտուղունու իշիթմիշ օլտուղունու սէօյլէր:

Վաւապուրս մէգքիւր հուրուֆաթը կէթիրտէրէք Սահակա վէ Մեսրոպա թէսլիմ էտէր (402): Մեսրոպըն նէգարէթի ալթընտա վէ պիր գաչ միւթէրագդի քիմսէլէրին մուսվէնէթիլլէ մէթթէպլէր ալըլուպ մէգքիւր հուրուֆաթ իլէ էտէպիլաթ թէճրիպլէ էտիլի իսէ տէ, անլէրին Էրմէնի լիսանընըն թէլէֆֆիւզլէրին ալէն պէյան էթմէյէ մուլթէտիր օլմատըզլարը անալըլըր: Մեսրոպ պունուն իւղէրինն ուղուն վազթ սէմէրէսիլ թէճրիպլէր իլէ տիւչիւնտիւքտէն սօնրա, էլէ կէչիրտիլի միլլի եաղըլարը իքմալ էթմէք մագսէտիլլէ Միջագետքէ կիտիպ Սիւրիանի վէ Բում ալիմլէրինին էֆքեարընա միւրաճէաթ էտէր: Պու իւմիտի տախի պօչա չըգտըգտան սօնրա, (Պորճնէ նազարէն) Ալլահըն ինայէթիյի, իւրէնաթիյէ նազարէն միւսլիմ իլէ, գանաաթպալա պիր ալթուրիսին էլտէ էթմէյէ մուվաֆազ օլուպ պիր ֆաթիհ կիպի Էրմէնիթմանա ալտէթ էյլէտի (405): Ինթիմալէն Դանիէլ Սիւրիանի եպիսկոպոսըն եանընտա պուլունանլար սալըտա 22 էրմէնի—Ֆինիքէ հուրուֆաթը օլուպ, Էրմէնի լիսանընըն թէլէֆֆիւզլէրինին իննէլիքլէրին պէյան էթմէյէ քեաֆի տէլիլ իտիլէր, վէ պիլիմ էճատարընը պիր թագըմ

իշարէթլէրլէ ալի հարֆա միւլայիմ եախօտ շէտիտ մուսթէլիֆ գըյմէթլէր վէրէրէք, պէլքի պունլարը պիր միւստէթ իսթիմալ էթմիլլէր իտի, լաքին Մեսրոպ պու իշարէթլէր սիսթէմիննէ վագըֆ օլմատըղընտան անը Միջագետք տէ արամաղա չալըչտը: Մագսէտիննէ կէթիշմէտիլլէտէ, պիր գաչընը էննէպի լիսանլարտան ալարագ, պիր գաչընը տախի քէնտիսի իյճատ էտէրէք անը իքմալ էթտի:

ԷՐՄԵՆԻ ՄԱԹՊԱԱՍԸՆԸՆ ԻՊԹԻՏԱՍԸ

ՏԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԶՆՅ. ԿԵՎԷՐԵԱՆ, ՏԵՆԷՔ ՄԱՍԷՆ

(Միւսթէրէմ մուհարիրի Հայր՝ պիլգէ կէօնտէրտիլի պէնտին իւք գըսմընտա հուրուֆաթըն իճատալ վէ էրմէնի հուրուֆաթընըն պուլունմասընա տաիր ճալիպ ի տիգ գաթ մալիմաթ վէրմիշ իսէ տէ, ալի մէվղուլարա տաիր աղտէմէք Բահնիւնտա եաղըլըն օլտուղուն իչիւն միւսթէրէմ տօսթունըղըն մուսաաթէսիլլէ օ գըսմարը իճմալ էտիպ պէնտին պագիսինն նէշօ էյլէրիգ: Բահնիւնա)

Օն պէլիննի ասը էվրօփա իչիւն տէլլի թէճէտալիտ ասըր օլմուշ տըր, չիւնքի պուսարտա իլմի, էտէպի վէ սէնայի ի նէֆիսէճէ, պիր թագըմ իսթիրալար սէրգէտէի զուհուր օլմագտա իտի: Գուրունը վիւսթանըն 1,000 սէնէլիք ուլուլուղըն պէր թարաֆ էտիլիպ, գուլվէի զիհնիլլէ ուլանմը՝ էվրօփանըն պիւթիւն միւթէրագը մէմլէքէթլէրինտէ կէնի իսթիրալար, կէնի թասալվուր վէ իճրաաթլար իչիւն զանն էտէրալի պիր թէգապէթ ուլանմըն իտի: Լաքին էն պէօյիւք թէգալիլապ (յեղաշրջալ) Ալմանիալը Յովհաննէս Կիւթէնպէրի նամ պիր գաթը չէօհրէթ սիմաթըն իճատքէրտէսի պուլունան ֆէննի թրպաաթըն (սարգուրիւն) գուհուր օլմըլար: Յովհաննէս Կիւթէնպէրի 1397տէ թէվլէլիտ էտիպ՝ 1468տէ վէֆաթ էթմիշ տիր: Թէմալիտ էտէն 71 սէնէլիք միւստէթ ի էօմրիւնտէ իճատքէրտէսի մաթպաալը թէքէմիլլէ չալըչալ՝ նիհայէթ 1456տա Կիւթէնպէրի մաթպաալըն պիր Աստուածածաշունչ նէլլիննէ մուվաֆազ օլմուլար: Կիւթէնպէրի մաթպաալընտան մուգատտէմ էվվէնա Չիւնտէ, սօնրա Ալմանիա, Հուրտա վէ տահա սօնրա Վիւնտիլտէ ֆէննի թրպաաթ (xylography) փայտագրութիւն) թէսիլլէ օլունան պիր ճիւն մաքիւն իլէ իճրա օլունմագտա իտի: Լաքին պունտա ֆէվգէլաալէ միւլքիլաթ վար իտի: Եաղըլար՝ հուրուֆաթը միւթէնալիքէ օլմալուպ նէշօ օլունմագ էտէրի՝ մուգատտէմա չիմլի աղաճար իւղէրիննէ հէքէ էտէրէք անմագ գապիլ օլապիլիյօրտու: Կիւթէնպէրի մաթպաալընըն իպլիտալը գուհուրտան եարըմ ասըր սօնրա էվրօփանըն էնէմմիլլէ չէհիրլէրինտէ մաթպաալ թէէսիւս էթմիլտի: Իթալիա վէ անըն պալընա չէհիրլէրինտէ մաթպաալ նէլլիլաթալալալալ վիւնտիլ քէնտի մէվղը թապիլիյէսի վէ ճօգրաֆի

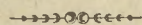
խաթիտաւը սայէսինաէ շարգըն թիճարէթ մէր-
քէզի օլտուղու միսիլիւ, մաթպաաճատա էհէմ-
միյէթլի ասորմար ալտը: Իպթիտաւը զուհու-
րընտան 25 սէնէ սօնրա Վենետիկտէ 200է
հազըն թապխանէլէր պուլունուօրտու: Օրատա
էվրօփատան կէլմիշ շարգտան հիճրէթ էթմիշ
ֆարգլը միլիյէթէ մէնսուպ ճէմիյէթլէր, քէն-
տիլէրինին լիսանլարընտա նէշրիաթտա պու-
լունմադ իշին, զանն էտէրսին արալարընտա
պիր րէգապէթ աշըմըշաւ: Վենետիկտէ էր-
մէնի մուհաճիւրիյնի տախի պուլունուպ՝ պու-
րէգապէթէ անլէր տախի իշթիրաք էտէրէք,
16ընճը ասըն իպթիտալարընտա, 1592տէ «Մե-
ղապարտ Յակոբ» նամ պիր զաթըն թէշէպպիւ-
սիւ իլէ էրմէնիճէ իլք էսէր Պարգասուար նա-
մըլա նէշր օլունտու: Էրմէնիճէ նէշրիաթտա
հազգը թէգատտիւմ Արգար դպիր նամ Թօ-
գատը պիր թապի է վէրիւմէքտէ իտիյէտէ,
սօն տէֆա իճրա օլունան թէթէպպիւաթ վէ
թէտգըգաթ նէթիճէսի, էրմէնիճէ իլք նաշիր ի
էսէր մըսգաթտէսի նամալիւմ Մեղապարտ Յա-
կոբ նամ պիր էրմէնի զաթ օլտուղու թէհազ-
պիւզ էթմիշ տիր:

Իմտի, է՛յ միւհթէրէմ դարիյուն, պու կիւն
իճրասըլա միւֆթէիսիր վէ միւշէրրէֆ պու-
լունտուղումուզ իշպու միլի Յոբելեան միւնա-
սէպէթիլլէ, աթիտէքի խուսուքաթա աիգգա-
թընըզը տալէթ էտէրիւմ:

Շունու թէսլիւմ վէ իթիրաֆա մէճպուրըզ
քի, 1500 սէնէ էվլէլ հազըլարըմըզ 400 սէնէ

մուգատտէմ լիսանը մատէրգատըմըզ իլէ նէշ-
րիյաթըմըզ մէվճուտ օլտուղու հալտէ, կէշմիշ
օլան շու գատար ուզուն միւտտէթ զարֆընտա
գէմանըն պիզլէրտէն մաթլուպ էլլէտիլի տէ-
րէճէտէ անլէրտէն իսթիֆատէ էտէպիւմի՞շմիյիզ:
Պունա՝ զանն էթմէմ քի սուպութի պիր ճէվապ
վէրէպիլլիւմ, գիրա պու կիւն թաշրալարտա
պուլունան միլլէթտաշարըմըզտա քէնտիլէրին
անա լիսանլարը իլէ հազըպ օգումադա միւզ-
թէտիր օլմայանլարըն հէօքիւնիւ էհէմիյէթլի
պիր էքսէրիյէթ թէշէլլէ էթմէքտէ տիր, պու
իսէ, լիսանը, հազըսը վէ էտէպիլաթը օլան
պիր գատիւմ միլլէթ իշին ապէս տիր: Սէվ-
կիւլիւ միլլէթտաշարըմ, պիզ հազիգաթէն
Ս. Սահակլար, Ս. Մեսրոպլար թէվլիտ էտէն
պիր միլլէթ իսէք, 20նճի ասըն՝ միլլէթտաշ-
արըմըզտան մաթլուպու պու տըր քի, Ս.
Սահակ վէ Ս. Մեսրոպ կիպի տէլիլ քի հու-
րուֆաթ իճատ էտէլիւմ, իլլա իճատ օլանըն
ուումում միլլէթտաշարըմըզ արասընտա թամի-
միսէ, ինթիլարընա, ճէհու ու դալիէթ վէ
մուալէնէթի տիրիզ էթմէմէյի վազիֆէ ի մու-
գատաէսէ ատա էտէլիւմ: Իմտի մէարիֆին
թէրազըզ վէ թէամմիւմիւ զըմնընտա, ճէմ է-
տիլմէքտէ օլան «Ֆօնտ» ա գա՞նըր էրմէնի վար
տըր քի, շու ճէլիլ Յոբելեան միւնասէպէթիլլէ
վէլէվ ճիւզի օլտուն պիր հիսսէ իլէ, անա իշ-
թիրաքտան գաշընսըն:

ԱԶԻԶ ՄԵՍՐՈՊ

ԳՐԻԳՈՐ Զ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ ԷՖ., ՏԵՐԻՍԱՍԷՔ

Օն պէշ աարդար եքսիյէր միւրուր,
Պիր յօգ նէսլլէր եքսիյէր ուպուր,
Ամմա խուպ նամըն էպէսէն տուրուր,
Միւհթէրէմ Փէսէր, է՛յ Ազիզ Մեսրոպ:

Դաշպընը եագան նար ը համիյէթ
Բուհ ը փաֆընա վերիւնէ դաշրէթ՝
Իհեա օյսու պու գէվալլը միլլէթ,
Միւպէճճէլ Փէսէր, սէն Ազիզ Մեսրոպ:

Ֆիլիսիկէ մէնգուշ օլ ազիզ հուրում
Էվլասշարընա օլունճա մարում՝
Տաղըրվէրսի զուլմէթ ի մախում,
Մուազգէլ Փէսէր, սէն Ազիզ Մեսրոպ:

Քիչքիւն, քիչքիւն սեն վերսին պիզե,
Պապը իրժանը սեն աչքն պիզե,
Նոր ախ երթիւն իզերիւնիզե,
Միշտեւ Փետեր, սեն Ազիզ Մարտի:

Ներ՛սե սե օրսս հեր պիր էրմենի,
Կեօնենսի՛ն հեմ պու արիյենի,
Թագիւն ետենեմ ազիզ իւնիւնի,
Լաշեմոք Փետեր, սեն Ազիզ Մարտի:

Զիրիւն մախառս պու մետոս կիւնսե,
Պիզ եվրասյարըն գարպէ փիւրիւնսե՝
Իւրեքիւն հեղի օրսը սիւսասե,
Միշտեւ Փետեր, սեն Ազիզ Մարտի:

Սեն .սե է՛յ րահիւն, Սեմալի Փետեր,
Օր նոր երգիւնի պիզերե տօնսեր,
Վե պիզե ետենի Մարտիպար կեօնսեր,
Սենի՛ն արիյեն սիր Ազիզ Մարտի:

Ս. ՍԱՀԱԿ ՎԷ Ս. ՄԵՍՐՈՊ

ՊԵՏԷ ԴԷ՝ ՏԵՅՈՐԼԱՐ

ՎԵՐ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ՀԱՃԵՆ

Պէտքիւն միւլի Յոբելեանըմը միւնասիպէ-
թիւն պու կիւնէրտէ պիւթիւն տիւնետա
երմէնիւն արասընտա վուգու պուլան հարա-
քէթէ վերադ իւն սէյր էտէնիւն արասընտա
պիրիւնի ետեր թութարլար՝ Ս. Սահակ իւն Ս.
Մեսրոպըն րուհլարը: Հագգ իւզրէ պիզ
քէնտիւնիւն զիւրի ճէմիւնիւնի մէտն ու սէնա
էտէքքէն, աճէպա անլեր պիզէ նէ՝ տէյօրլար:

1. Անլեր պիզէ տէյօրլար. «Եվրասյա-
րարընը, իւլար օրսընը կիւնիւնիւնսե մե-
քուր օրնայրընը, պիզէ պազընը: Պիւլա չիւպէ
անլերին պու ճէսարէթպաիւն նասիհաթը էթ-
մէյէ հագգլարը վար տըր: Զիրա քէնտիւնիւն
եաշատըզլարը զէմանտա միւլէթիւն մաստի վէ
սիյասի անվալը չիւմտիւնտէն չօգ ֆարգլը տէ-
յիլ իտի: Օլ զէման Հայլար՝ Բիւզանդիոն վէ
Աճէմ հիւքիւնէթլերի վէ պիզգաթ. էրմ. նա-
խարարլարը արասընտա թագսիւն օլունմուլ օ-
լունպ՝ իճթիմաի, սիյասի վէ տիւնի էնթէրէսլարըն
մուխալիֆ րիւզկեարլարը էօնիւնտէ էօթէ պէրի

սիւրիւքլէնիյօրլար իտի: Ս. Սահակ վէ Ս.
Մեսրոպ իսէ, հէման օլ կիւնիւնքլէր իւնտէ
միւլէթիւն հագգի իւնթիյաճընը հիսս իւն, պիր
չօգ միւլքիւնթ չէքէրէք հուրուֆաթըմըզը իւ-
տաս վէ միւլէթէ թագսիւն էյլէտիւն: Պիր
ֆէրտիւն, պիր ճէմիւնթիւն, պիր միւլէթիւն գուլ-
վէթի՝ տար զէմանլարտա կէօսթէրտիյի մէթա-
նէթ վէ միւտալէմէթիւնտէ զահիր օլուն: Պիզ
տէ մէթթուր օլմայալըմ:

2. Անլեր պիզէ տէյօրլար, քի «Երմիսի
Քիւրի մշակութիւնս մուգայէն օրուն: Հագգի
թալիւն ու քիւպիյէյէ ապ հսիւն:» Խալիգիւն
Հայլարա վէրտիյի էն զըյմէթլի մէվհիպիւն-
տէն պիրի ֆիւրի գուլվէթլերի տիր: Պէշիւնի
ասրտա թէրճէմէ օլունմուլ Գրաքար Աստու-
ծաշունչըն լիսանը վագթըն ումում Հայլարընը
գուլլանտըզլարը, վէ օգուլուպ եազտըզլարը
լիսան իսէ, օ անլերին նէ՝ ֆիւրի թէգատտիւմ
վէ նէ՝ եիւքսէք միւթալաա սահիպի իտիքլէ-
րիւն պէյան էտիյօր կէօսթէրիյօր քի Հայ ֆիւրի
ագիւն պիր մէվհիպէ, զիզըյմէթ պիր գուլվէթ
տիր: Պու կիւն էվրօֆա վէ Ամէրիգա տար-
իւլ ֆիւնուլարընտա Հայ թալէպէկեանըն մու-
վագֆագիյէթի տէ պունու իսպաթ էթմէ՛զ մի:

Տահա տիւն Գալիֆօրնիատա պիր կէնճ էրմէնի տիւնհատա իլի տէֆա ուարաւ իւղիւմտէն լիմօն թուզու եափմանն թարիգինի քէշֆ էտէքէք դըստա պիր վագըթ իչինտէ օթուզ պին ինկ լիրատը դագա՞նմատը մը: Պու կիւն թիւրքիւնն էն պէլլի թիճարէթկեան չէհիրլէրինտէ Հալլարըն սէնաաթ, թիճարէթ, ֆիւնուկը դաթիֆէ վէ մէարըֆտէ ինրազ էլլէտիքլէրի եիւքսէք մէվզիլէր քէսքին ֆիքրէ իշարէթ տէյիլի տիրլէր: Հէմ տախի պաշգալարըն իրատէթ վէ միւտախէլէսինտէն էն դիյատէ սալիմ օլան միլլի խազինէ՝ ֆիքրի խազինէ տէյիլի: Բիմ առէմի ֆիքրի իքթիսապընտան սոյապլիլի:

3. Անլէր պիզէ տիյօրլար. «Բարեպաշ Աստուածախա օլունուզ: Միւնքէմ իմանընզ վէ տիրի գալպինիզ օլսուն, Բրիստոս տա իման, իւմիտ, մունապպէթ էաինինիզ:» Միւպարէք հայրապետլէրիմիլին էխասս արզուլարը պու իտիյինի չիւպէ օլունապլիլի մի: Չաթէն անլէր միլլէթի Խնճիլին պէրէքէթլէրինէ տահա քեամիլ սուրէթտէ նաիլ գըլմագ արզուլարընտան հուրուֆաթըմըզը քէշֆ էլլէմէյէ սէվզ օլունմատըլար մը: Հաթթա Ս. Մեսրոպ պու ազիմ արզուտան նաչի, եանի, Վրաց վէ Ադվանլարատա իսաչըն միւթտէսինի նէյր էթմէք իչիւն տէյիլ մի իտի քի չօգ դահմէթլէր չէքէրէք անլէրին լիսանլարը իչիւն տա հուրուֆաթ թէրթիպ վէ Խնճիլի օլ լիսանլարտա թէրճէմէ էլլէտի: Պու նէճիպ բուհլար էյի գանմըլ տէյիլ մի իտիլէր քի միլլէթի խէլաս վէ անը գէվալտան հըֆզ էլլէյէպլիէն եալընըզ վաթ Բրիստոս վէ Անըն ճիսէտի օլան Բիլիոս տըր: Ֆագաթ հայը՛ֆա, քի պու կիւն նիյէ էրմ. տէհալար միլլէթին իսթիգալ վէ թաալիսի իչիւն Բրիստոս վէ Բիլիսայը լիւզումսուզ, հաթթա մուզիրր սայըյօրլար: Անլէրի օրթատան գալտըմաղա թէշէպպիւսլէրտէ տախի պուլունմայօրլարմը: Պէօյլէլէր միլլէթի ինթիհարա գըլազուզլայան սախթէ միւրչիտլէր տիրլէր: Պաշգալար տա վար քի, Բրիսթիանլըզը էտեանը սաիքտէն պիրի կիպի կէօզէտիյօրլար: Կալկաթատա խալլի սէրվէթ պիրիքաթիւմիլ պիր էրմ. տօսթիւմտան տիյանէթինէ տաիւր սիւալ էթալիյիմտէ, անլատըմ քի օրատա Պուտտապիլէր իլէ իպատէթ էտէր իմիլ, վէ էֆքեարը տա չու իտի քի, պու էօմրտէ իֆրաթտան քէնտի քէնտինի մուհաֆաղա էթմէք իչիւն Պուտտապիլիք վէ սաիւր տիլլէր տախի քեամի տիրլէր: Կէօյէ քի տինի հայաթտան մագսէտ պէս պու գատար իմիլ:

Հիչ միւմքիւն մի տիր քի թապիաթ վէ անըն գալաթիլլէ գարըշմըլ օլան, եա տա ճիհանըն պիր քէօշէսինէ չէքիլիպ տէ իշթիրաքուզ պիր թարգտա ինսան ումուր վէ էլլէմէրինէ օրատան սէյր էտէն պիր Ալլան, «Աստուածն Աստուծոյ, լոյս ի լուսոյ, Աստուած ճշմարիտ, յԱստուծոյ ճշմարտէ, ծնունդ և ոչ արարած... Մարմնացաւ, մարգացաւ, ծնաւ կատարելապէս ի Մարիամայ Սրբոյ Կուսէն... Չարչարեալ, խաչեալ, թաղեալ, երրորդ յաւուր յարուցեալ... Նստաւ ընդ աջմէ Հօր...» տէյու իման վէ թագրիր էտլէն խէլասքեար Յիսուսըն վէ պիզիմ ֆէտէրիմիլ օլան Ալլան այնի օլսուն: Խայր, խայր, ԽԱՅՐ. պու օլամազ:

Միլլէթտալարըմ, պու տինի պիզ վազ էթմէլլիլ: Չօգ մագուլ սէպէպլէրիմիլ վար աիւչիւմէյէ, քի իւհի մուգատտէր իլէ պու մէմլէքէթտէ պու կիւնէտէք պագի գալմըլ օլան Հայ Բրիստոնեանն էն պէօյիւք վէ էն մուգատտէս կոչուալու պու տըր: Պրագմայալըմ քի պու իմթիյազըմըզը էճնէպլիլէր էլիմիլտէն ալսընլար, չիւնքի, էվվէլա, պիզ անլէրտէն տէհլէր ագտէմ Բրիստոսըն իսմիլլէ միւսէմմա օլմուլ իզ: Պու տիյարտա պէշարէթի վազ էթմէք տահա դիյատէ պիզէ ֆարզ տըր: Սանիյէն, էճնէպլիլէրին ֆիքրի ֆէլսէֆի տիւշիւնիւր սիլիլիլէթիլ (speculative) տիրլէր: Պու տիյար էհալիսի իսէ գալպ վէ միւթէխայիլէ առէմի տիրլէր վէ տինի հայաթ իսէ, տահա դիյատէ ինսան թապիաթընըն պու սօնրաքի գըսմընա ալագատար տըր: Պինաէն ալէյ, պու տիյարտա տօղմուլ, եալամըլ, նէմա պուլմուլ վէ էօլիւպ գըլամ էթմիլ օլան Բրիստոսըն հայաթըն պիզ տահա գօլայ անլար վէ վազ էտէպիլիլիլ: Հիչ չիւպէմիլ Եօգ տըր քի էյէր պու կոչուալումուզը իհմալ էտէր իսէք, նիհայէթ իսթիլմիլգէ պահալըյա մալ օլաճագ տըր:

4. Պիւա չիւպէն անլէր պու տէնիլէնլէրի ֆիքրտէ թուլարագ, պիզէ տէյօրլար քի. «Հայըղըն իլյագաթ ը գաթիյէսէնի եիսիսի բուրն: Հայ օլտըղընըզը թագրիւր էթմէյէ ութանմայընըզ:» Պու նասիհաթա տախի չօգ ինթիյաճըմըզ վար տըր, տէյիլ մի: Պիր տէֆա էվրօֆա սօղապլարընըն պիրինտէ պիր էրմ. տօգթօրա գալմուլտում: Անա Բարի յոյս տէտիլսիմտէ, Կոռս մօրնիկ (good morning) տէյու ճէվապ վէրտի. «Ինչպէս եֆ», տէտիմ իսէ, ալ եւ վերի ունի, թիւնի եւ, (I am very well thank you), տէտի: Պիր էրմէնիճէ իպարէ

տահա սէօյլէտիյիմտէ, «Աֆվ էտէրսինիւ, կէ-
չէնլէր էրմէնիճէ սէօյլէտիյիմիդի տույարլար
խսէ, պէնիմ պիր էրմէնի օլտըղըմը անլարլար վէ
միւլէթէրիլէրիմ ազալըր», տէտի: Միլլէթիմիդ
արասընտա պէօյլէլէր ազ տէյիլ տիրլէր: Էն-
վար էտնա մուճիպլէրտէն Հայ իտիքլէրինի
կիզլէյէն, եա տա քէնտի չէնրլէրինտէ Հայ
օլուպ տա պաշգա ետրլէրտէ Ֆրանսըղ, ինկի-
լիզ, Արապ եա տա պիր Ալման կէօրիւնմէյէ
չալըչան Հայլար, մաէթթէտիւֆ էփէյի չօզ
տըրլար: Պաշգա պիր չէյ: էրմէնի տէնմէքլէ
չիմտիյէ գատար պաշգա մէմլէքէթլէրտէ խեղճ
ողորմնի վէ թէատտիլէր ալթընտա չէօքմիւլ,
տաիմա իանէյէ միւլթաճ, եա տա, պազը էֆ-
րատը թիճարէթտէ հաթթա եէհուտիյի պիլէ
ալտատապիլի տէրէճէտէ ուսթա պիր միլլէթ
անլարլար: Պոռնտան սօնրա պէօյլէ թանըլմաղա
րազը օլմայալըմ: Շայան ը թէրանհիւմ պիր տի-
լէնճիյէ օլսա օլսա մարդասիրէր պիր գաչ քէրրէ
ողորմութիւն վէրիլէր վէ նիհայէթ ինայէթ օլ-
սուն, տէյիպ սաւարլար: Հէլէ սիյասիյաթտա
չէֆգաթ, տինտալըղ խաթըր իչիւն աճըմագ-
լըղ գաթիյէն օլմազ, ալտանմայալըմ: Հիչ
քիմսէ, հիչ պիր տէվլէթ՝ սէֆիլ, մազտուր,
մազլում պիր միլլէթի գուրթարմազ իչիւն
սարֆիյաթա կիրիշմէզ. կիրիշիլէր, տէրլէրսէ
ինանմա: Պիչարէ էրմ. պէլքի պին սէնէտէն
պէրու, էվրօփանըն չէֆգաթընը թահրիք էտէ-
րէք խէլաս օլմաղը իւմիտ էթմիշ վէ պօշա
տիւշմիւշ տիր: Թարիխ պու պապտէ աճըլը
չէհատէթլէր իլէ տօլու տըր: Ալէտտէվամ հա-
մակիր վէ հակակիր տէվլէթլէրէ էյլէնճէ վէ
էնթրիքա մատտէսի օլմուշ իզ: Պու կիւնլէրտէ
էրմէնիյէ տօղրու միւլթէթիգ հաւակիրլէր վար
տէյու սէօյլէնիյօր: Ալլահ վէրէ տէ ասը օլա:
Էյէր ասը վար իսէ, սէպէպ պու տէյիլ տիր
քի արթըղ պիզէ չէֆգաթ էտիյօրլար: Պու
եէնի ալամէթէ պազը սէպէպլէր վար տըր:
Անլէրտէն պիրի գօրգուլույօր քի էրմէնի մէ-
սէլէսի նիհայէթ պիր գանըլ էվրօփա մուհա-
րէպէսինէ եօլ ալար: Տիկէր պիր սէպէպ տէ
չու տըր քի էվրօփա տէվլէթլէրինի պու տի-
յարըն ֆարզը ճիհէթլէրինտէ իզթիսատի մէնա-
ֆիլէրի վար տըր: Իզթիսատի մէնաֆի իսէ
թիճարէթ, սէնաաթ վէ մէարըֆըն թէրագզը-
սընա մէրպութ տըր: Իմտի պու ճիհէթտէ պու
մէմլէքէթին ըէֆահընա ենթրիւստու օլանլար
տիւլիւնիւյօրլար քի միւլէսսիլիք իչիւն էրմէ-
նիւն միւնիս փիթի, մանիր ելի, պէյիլ յիսանը,

կելիմե քանսիլիմե հասիսե գապիլիյիթի, քիմա-
րէքսե կեօզ աջըղըղը, քեզ քեալիլմե իսփիսաթ
վէ եփօնիլիյի լազըմ արը: Վէ իւմիտ էտէրիզ
քի էնճամ կէնճ թիւրք տէ անլամաղա պաշ-
լամըլ տըր քի մէմլէքէթտէ էրմ. ինմալ էտի-
լէնէք եաթօտ էզիլմէյէ լալըղ պիր ունսուր տէյիլ
տիր: Էվվէթ պու մէմլէքէթին թաալիսի վէ
մամուրիլէթի իչիւն, հայաթ ը իճթիմաիյէ վէ
սիյասիլէնին հէր տաիլէսինտէ վէ օրտուտա
էրմէնիւն ֆիքրի, էլի, լիսանը, սէնաաթ վէ
չիճաաթընտան իսթիֆատէ էտիլէպիլի: Անը
րէնճիտէ էթմէքտէն հիչ քիմսէյէ, հիչ պիր
սընֆա պիր մէնֆաաթ հասըլ օլմազ:

Սէն է՛յ միլլէթտալըմ, բուհ ի իուպ նի-
ժատ հախախալըրըմը Ս. Սահակ, Ս. Մես-
րոպ, պէօյիւք Ներսէս վէ էմօալլէրինին հա-
րէթլէրինէ իթթիպաէն, Հայ իսմինի քէնտի
չէրէֆիտէ հըֆզ էյլէ: Պոռնտան սօնրա տօղ-
րու երիւիւ, տօղրու պազ, տօղրու սէօյլէ,
տօղրու իչլէ, երէքսէք տիւլիւն: Խալիգին էճ-
տատընա վէ սանա պախչ էյլէտիլի մէվհիպէ-
լէրէ — լիսանընա, թարիխինէ, ֆիքրի միւ-
թալաաթընա, տինինէ, խէլասքեարընա, սա-
տըղ պիր քէթիլիտա օլ: Բրիստոսըն բուհու
հարտըմճըն օլսուն:

ԱՅՆԹԱՊՏԱ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ

1913 Հոկտ. 23 սապահը, զանն էտէրսին
սէնէլէրին պիր չօզ սապահընտան ֆարզը
տօղմուշ օլարագ, չէմս իսէ քէնտի փէրթէվ-
լէրինի գուպպէ ի ասիւմանըն նամիւթէնահի
հուտուտլարընտան տահա զիյատէ, Ս. Սահակ
վէ Ս. Մեսրոպըն մէզարլարընը զիյարէթլէ,
քէնտիլէրին զիքր ի ճէմիլինի բուլէն գըլմազ
իչիւն ուֆուգտան ահէսթէ ահէսթէ երէքսէլ-
մէքտէ իտի:

Իքի հաթթա մուգատտէմ Գեր. Տ. Բարգէն
Եպիսկ. Փրօֆ. Ն. Պալեոգեան, Տօզ. Յ.
Պէզեհան, Տօզ. Յ. Զէյթուլեհան, Փրօֆ. Ժ.
Մաթոսեան, Վեր. Յ. Նաճարեան, Ա. Զամիւ-
հան, Ս. Մաթոսեան վէ աճիզլէրինտէն միւ-
րէքէպ պիր գօմիթէ, էրմէնի հուրուֆաթը-
նըն 1500 վէ էրմէնի մաթպուլաթընը 400իւնճի
սէնէ ի տէվրիյէ Յոքելեանլարընը հաւազգային
պիր հանդիս իլէ տօնէլ էթմէք իչիւն թային է-
տիլմիշ իտի:

Խըրմէթին ումում էրմէնիլէրէ օլապիլմէսի ի-
չիւն մէվգիլին կէնիլիլի իլէ պէրապէր, սէօյլէնի-

լենլերին տախի հէր թարաֆտա իշխողէպիմէսի իշխան, Գայաճըգ Փրօթէսթան քիլիսէսի միւնասիպ կէօրիւտիւ: Հայ Առաքելական, Հայ Բողոքական վէ Հայ Գաթոլիք քիլիսապարը էֆրատընտան 1000է հազըն խուսուսի տավէթլիլէրտէն մատա ումում ճէմիյէթէ տախի տավէթ վէրիլտի:

Ալաթուրքա սաաթ 8տէ պալատէ մուհարէր իւլ քիլիսապարըն չանլարը ալի վագթտա չալընըպ, պիւթիւն չէհրի զանն էտէրսին պէօյիւք վէ ումումի պիր հօրթու իշխան տավէթ էտիյօրլար իտի: Բիլիսա զաթէն վագթընտան էվիլէ տօլմուշ, տավէթլիլէր իսէ քէնտի քիւրսիւլէրիտէ պուլունույօրլար իտի: Խըտմէթ թամմ սաաթ 81/2 տա Սր. Պէզճեանըն Հաւսէրտէն մուզիգա վէ պիր կէնճին քէմանի մագամլարը իլէ պաշլատը: Մէզքիւր քիլիսանըն չօպանը Վեր. Գրիգոր էֆ. Տ. Պօղոսեան, էվիլէճէ վէրիլէն գարար իւզրէ, էրմէնիճէ լիսան իլէ խըտմէթին նէտէն իպարէթ իտիլինի իզան իլէ, ումում Այնթապ Հայոքիւնըն պիր պուպպէ ալթընտա պուլունումսընտան տօլալը մէսէրրէթինի պէյան էթտի: Անտէն Գեր. Տ. Բաբէկէն Սրբազան Գիշերային ժամերգութիւն աղօթքլարընտան «ի գիշերի և ի տուընջեան և յամենայն ժամու» աղօթքընը գրաաթ էյլէտի: Ս. Մեսրոպ էրմէնի հուրուֆաթընը պուլտուգտան սօնրա իլք տէֆա թէրճէմէ էթտիյի Ա. ռախսը (էմսալը Սիւլէյման) քիթապընըն իլք պապը Վահան քէն. Կիւլտալեան թարաֆընտան գրաաթ էտիլիպ, Հայ Գաթոլիք ճէմիյէթի չօպանը տախի Արեւազայի ժամերգութիւն աղօթքլարընտան «Յարեւելից մինչև ի մուտս արեւու» տուապընը օգուտու: Մ. Թ. Գօլէճ, Աթենական վէ Կիլիկեան շայիրտանտան միւթէչէքքիլ երգեցիկ խաւը «Ով մեծասքանչ դու լեզու» երգինի թէրէննիւմտէն սօնրա Գօլէճ հէյէթ ի մուալլիմունընտան Փրօֆ. Ն. էֆ. Պալեօգեան «Հայ գիրը և անոր ազդեցութիւնը Հայ կեանքին վրայ» մատտէսի իւղէրինէ հազմը իտիյի մէզալէյի օգուտու: Պալեօգեան էֆ. Իսպաթա չալըտը քի ումում լիսանլար հուրուֆաթըն թէքեամմիւլ գաիտէսիլէ թէրագգը էտիլպ, էրմէնիճէ լիսանը հուրուֆաթըն տախի պուգաիտէյէ թապի պուլունումուշ, վէ մեհենադրոշըն քանուադիւր կաւ սեպաճեւ լէրտէն սօնրա, Բում վէ Սիւրեանի հուրուֆաթընըն իսթիմալընը փէք վագըն սուրէթտէ պէյան էյլէտի: Լաքին Ս. Մեսրոպըն էօմրիւ իլէ, Բիթապը Մուգատ-

սէսին էրմէնի միլլէթինէ օլան ալագասընը զիքը էյլէտիլնտէ, հուրուֆաթըն նէ հօլտա պուլունումուտուտընը վէ Ս. Սահակըն քէնտինէ օլան մուալլէնէթինի զայէթ ճալիպ պիր սուրէթտէ թարիֆ էյլէտի: Պասնակաւ ֆննադասուքիւնա աիտ պազը սիւալլար իլէ հազըրուըն տիգգաթընը ույանտըրըպ, Ս. Մեսրոպըն էրմէնի միլլէթինի միւթագպէլի իշխան Բրիսքիւնըղըն էհէմմիյէթինի կէօրիւպ, անըն թէրագգընը պապընտա հօրուլտուլտըղընը թէէքիտ էտէրէք, 45 տագիգէ սիւրէն նութգընա խիթամ վէրտի:

Դպիւղէրտէն պազըրլարը Նոնանալ Մովսէսի շարահանընըն իքի այէթլէրինի թէրէննիւմտէն սօնրա, քիլիսանըն քուալըր, Լեւոն էֆ. Լեւոնեանըն տէլալէթիլլէ պու խըտմէթ իշխան թէտարիք էտիլմիշ օլան «Յոբելեանի երգ» ի ֆառաճայն մագամ իլէ չօգ կիւզէլ թէրէննիւմ էթտիլէր:

Պու արատա Գեր. Տ. Բաբէկէն Սրբազան, Պեակեւ վէ խալը կէօքսիւնտէ, վէ վեղար պաշընտա օլարագ միւնպէրտէ հազըր պուլունույօր իտի: Միւնպէրին թամմ իւզէրինտէ էրմէնի Այր ու Բենի ասըլմըշ, տիվարըն իքի թարաֆլարընտա Ս. Սահակ վէ Ս. Մեսրոպըն թասվիլլէրինտէն մատա միւնպէրին իւզէրինտէ այրը պիր մասա իւզէրինտէ տախի 8—10 ճիւտ էլ հազընը քիթապլար հազըր իտիլէր: Սրբազանըն մատտէսի Ս. Մեսրոպի գիւտը եւ անոր աւթիքը, Հայ սպարապետաւ ժաղալը եւ անոր դերը մեր ազգային կեանքին մէջ իտի: Լաքին Փրօֆ. Պալեօգեանըն պազը սիւալլարընա ճէվապ վէրէպիլմէք իւզրէ Դանիէրեան նշանագիրլէրին էրմէնի հուրուֆաթընտան տէյիլ անճապ փէք իսթիմալէն Երմէնի հուրուֆաթընտան վէ էրմէնիճէտէ գուլլանըլապիլէն իշարէթլէրտէն իպարէթ օլտըղընը վէ Գրաբառ լիսանընըն Արարատեան գաւարաբարբառ իտիլինի տախի պիլտիրտի: Անտէն էրմէնի մաթպուաթընա տէօնիւպ էսէֆ իլէ պիլտիրտի քի պէչինճի վէ միւթէպագգըպ ասըլարտան գալան էսէրլէր փէք ազ տըրլար: Վէ չիմտիյէ գատար կէօրիւլէնլէր Երուսաղէմ, էջմիաճին, Վենետիք, Արմաշ, Էվրօփա, միւղէլսանէլէրի իլէ Լազարեան ճեմարանտա վէ պազը չէհրլէրտէ պուլունուպ թագրիպէն 20,000 ճիւտ տիր:

Կիւթէմպէրիտէն սօնրա Վենետիքտէ պաշլանըլան իշլէրի սէօյլէր իքէն Յակոբ նամընտա պիր էրմէնիլինի օրատա պուլունուպ իլք տէֆա

նէշը էթտիյի քիթապարը զիքը վէ անլերտէն 1—2սինի ումում ճէմաթա կէօթէրտի: Այն- թապ Հայ Առաքելական եկեղեցիտէ պուլուն- նան պիր գաչ էսէրլէրի տախի կէօթէրէրէք, երկաքագիր, բոլորագիր վէ նոսրգիրլէրին եէք- տիկէրինտէն օլան ֆարգընը իզան էյլէտի: Բարգէն Սրբազանըն 70-75 տագիգէ սիւրէն նութգու ալգըշար իլէ էնճամա կէլտի:

Դպիրլէր Ս. Սահակըն թէէլիֆէրտէսի պուլունան «Պարգեւասուն ամենեցուն» վէ երգե- ցիկ խումք «Պանծացեօ՛ն Սահակ Մեսրոպ» երգինի սէօյլէր իքէն, ճէմաթա տախի արալարըն- տա կէզէն թապազլարա, «Դպրոցական ֆօնտ» նամըյլա, էջմիաթինէ կէօնտէրիմէք իւզրէ, քէնտի իանէլէրինի պրագմագտա իտիլէր, քի խըտմէթին նիհայէթինտէ կէօրիւլտիւյիլ իւզրէ 950 դրշ. ա եագըն պիր մէպլաղ հասըլ օլմուշ իտի:

Երգեցիկ խումքա Վահան քնն. Գ. կիւլ- տալիան տէլալէթ էթմէքտէ իտի:

Խըտմէթին պիտայէթինտէն նիհայէթինէ գա- տար, պիլճիւմլէ սէօյլէնիլէնլէր երմէնիճէ օլ- տուղունտան, նիչէլէր անլայամատըլար իսէ տէ, պանա կէլիր քի 2½—3 սաաթ տէվամ է- տէն պու միւտտէթ զարֆընտա, ումում գալպ- լէր պիր իտիլէր: Վէ անճագ մէզնէպի զանըշ- լար իլէ այրըլան պու ճէմաթա իչին, քիլի- սանըն տէօրթ տիվարլարը զանն էտէրսին հէմ անէնիկ պիր սուրէթտէ պէյան էյլէմէքտէ իտի քի երմէնի թէսմիլէ իտիլէն պիլճիւմլէ էֆրա- տըն փէտէրի պիր տիր, վէ անլէր էօմրին հէր հանկը պիր հալ ու քէյֆիլէթի թահթընտա այրըլամայան գուվկէթլէր տիր:

Պու մէնզարէ գարշընտա պիր չօգ իսթիյար- լար աղլատըլար վէ ումում կէնճլէր մէսրուր օլտուլար, վէ իւմիտ էտիյօրըմ քի քիւչիւք չօ- ճուզլարըմըգ տախի միւթէէսսիր օլարագ, կիւ- նիւն գիքրինի պիր չօգ սէնէլէր ունութմայա- ճաղլար տըր:

Պու նէվ խըտմէթլէրիմիլին տէյիլ եալը- նըզ Այնթապտա, անճագ մէմալիքին պիլճիւմլէ չէնրլէրինտէ իճրասընը իչիթմէք խօշ օլաճաղը կիպի, փարլագ միւսթագպէլին հայաթպախշ փէրթէվլէրինի թէտարիք էտէճէյինէ ասլա չիւպհէ պրագմագ:

Այնթապ ՎԱՀԱՆ ՔՀՆ. ԿԻԻԼՏԱԼԵԱՆ

ՄԵՐՍԻՆՏԷ ՅՈՐԵԼԵԱՆ ՁԻՅՆԷԹԻ

Հոկտեմբեր 25 վէ 26 Շաբաթ վէ Կիրակի կիւնյէրի Մէրսին երմէնի միլլէթի իչին էմ- սալարզ պիր կիւն օլտու:

Իչինտէ Լուսաւորչական, Փրօթէսթանթ լէ Գաթօլիքլէրտէն տախի պիրէր ազա պուլուն- տուղու հալտէ 16 ազատան միւրէքքէպ պիր Յանճնաթողով թէրթիպ օլունմուշ օլուպ անըն ըէիսի Օսմանլը Պանքասը պաշ միւտիլի իս- չատուր էֆ. Դրագիրեան վէ քեաթիպի Կարա- պետ էֆ. Աբրահամեան իտի:

Պու հէյէթ փէք վասի վէ միւքէմմէլ պիր փրօկրամ թէրթիպ էյլէմիշ իտի:

Պու իքի կիւն զարֆընտա Փրօթէսթանթ, Գաթօլիք եա Լուսաւորչական ֆարգը քեամիլէն գալգմըշ իտի. զիրա օ փրօկրամը թէրթիպ էտէն Յանճնաթողով էվվէլճէ Փրօթէսթանթ վէ Գա- թօլիք ըէիսի բուհանիլէրի տախի տալէթ էթ- միշ, վէ պու զիյնէթի պիրլիքտէ իճրա էյլէ- մէքլիլէ արզու կէօթէրմիշ իտի: Հէր նէ գատար Գաթօլիք վարդապետ պու տալէթէ իճապէթ էթմէմիշ իսէ տէ, ճէմաթըմ ճիւմլէ խըտմէթլէրտէ հազըր պուլունարագ արզու վէ իշթիրաքը հիսալէրինի պէյան էյլէմիշ տիրլէր:

Հոկտ. 25 Շաբաթ կիւնիւ երմէնի միլլէթին- տէն հիչ պիր ֆէրտ տիւքքեան աճատը. ան- ճագ մէսէրլէթ վէ չատմանի իլէ խըտմէթլէրտէ հազըր պուլունուպ արթան վագթը հէրքէս եէքտիկէրինի թէպրիք վէ Պայրամ կիւնիւ իմիշ կիպի չէնլիքլէր իճրա էտէրէք կէլի- տիլէր:

Շաբաթ կիւնիւ սաաթ ալաֆր. 10տա 40 գատար երմէնի ասքէրլէր թրամիլէթալարլա էօնտէն կիթտիքլէրի հալտէ վէ արգատա 1000է հազըն գատըն վէ էրքէքլէր պուլունարագ, հէր իքի թարաֆըն ըէիսի բուհանիլէրի, Յանճ- նաթողովըն ճիւմլէ ազալարը պիր մունթագամ վէ միւզէյյէն ալայը վալա իլէ Հայ-Լուսաւոր- չական քիլիսէտէն Հայ-Բողոքական քիլիսէյէ կէլէրէք, եէքտիկէրլէրինի թէպրիք վէ իճապ էտէն իթթիֆագ վէ մուհապպէթի պիլ ֆիլի իպրաղ էյլէտիլէր:

Պու իքի կիւնիւն կէրէք նութգ վէ կէրէք թէրէննիւմ, ճիւմլէ խըտմէթլէրինտէ եալը- նըզ երմէնիճէ լիսան իսթիմալ օլունմուշ տըր, անճագ զարուրի պիր իսթիմալ օլարագ, Վհն. Ս. Կաթողիկոսա վէրիլէն թէլէկրաֆըն սուրէթի թիւրքճէ օգունմըշ տըր:

Փէք տիգգաթա չայան ճիհէթ տէ շու իտի քի պու զիյնէթլէրտէ էտիլէն ճիւմլէ թէրէն նիւմլէր վէ իրատ օլունան նութգլար վէ օր- քէսթրա էրքէք վէ գատընլար թարաֆընտան պիլ միւշարէքէ իճրա էտիլմիշ տիր: Գատընլար թարաֆընտան վազթ ու հալա ույղուն վէ միւ- ֆիտ 7 ատէտ մէգալէլէր գըրաաթ էտիլտիլէր, վէ օրքէսթրա վազթընտա միւնավէպէթէն տէօրթ գատըն փիանօ չալմագտա իտիլէր: Պու սըրա- տա սահնէյէ պագան պիր քիմսէ էվրօփա մէ- տէնիյէթինի կէօրէպիլիր իտի: Երքէքլէր թա- րաֆընտան էն մուհիւմ նութգլար շու իքի էֆէնտիլէր թարաֆընտան իրատ օլունտու: Մէրսին միլլէթ մէքթէպի Տնօրէնի Ենոմք Արմէն էֆ. վէ Միաքհալըն մէմուրլարընտան Միքայէլ Նաթանեան էֆ. Ս. Սահակ վէ Ս. Մեսրոպըն վազըթլարընտան էվլէլ իլէ սօն- րանըն ֆարզընը թարիլի վէ տիրի պիր սու- րէթտէ վաաֆ էյլէտիլէր, պու սըրատա էտէֆ օլունաճագ շէյ միւսթէմիունտան պէօյիւք էք- սէրիյէթինին օ նութգլարը անլամամասը իտի: անը անլայանլար Սահակ վէ Մեսրոպը հաչա- մագտա կէօրտիլէր:

Պու միւնասէպէթլէ Սահակ վէ Մեսրոպըն իսմինի պագի վէ էպէտի գըլմագ իւզրէ պիր «կրթական ֆօնտ» նամը իլէ փարա թօփլա- մագա պաչանըլըպ ալէնէն էտիլէն վատլար 300 լիրայա պալիղ օլտու, պու վատ իչի տախի զիյնէթին էն փարլագ վէ էն մագպուլ պիր խըտմէթի հալինտէ պիր — պիր պուչուգ սաաթ գատար վազըթ իչինտէ իճրա օլունտու: Վատ- րար ֆէրտ պաչընա 10 լիրատան հարմ մէճի- տիլէյէ գատար օլուպ, պէլքի գատըն էրքէք 200 գատար զաթլար անա հիսսէտար օլտուլար, մէգըլուր մէպլաղ էհալինին հիսսիյաթընը կէօ- թէրէպիլիր տէյու զանն էտէրիւմ:

Պու իքի կիւնլէրին զիյնէթլէրինտէ 30տան զիյատէ գատըն վէ էրքէքլէր մէշղուլ օլուպ, անլէրին հէր պիրինին աղ չօգ հիսսէլէրի պու- լունմուշ իսէ տէ, շու տէօրթ զէվաթըն իսմլէ- րինի զիքը էթմէյի ֆարզ սայարըմ:

Անլէրտէն պիրի վիթթօրլա հանըմ Զէրչի- եան տըր: Պու միւնթէրէմէ հանըմ օլ պիր խըտմէթէ միւշարէքէթ էտէն գատընլարըն ճիւմլէսինին վալիտէսի հալինտէ իտի իսէ տէ չալտըղը փիանօ վէ օգուտուղու մէգալէ քէն- տիլինի տահա միւնթէրէմ գըլմը տըր:

Պունտան մատա իւզէրինտէ Սահակ Մես- րոպ իսմլէր վէ 1500 վէ 400 րագամլար պա- սըլմը 25 սանթիւմ ուզունլուգտա օլան իփէք գօրտէլայը 900 գատար օլարագ, օլ կիւն հէր- քէսին կէօքսինէ թալիգ էտէպիլմէք իչին միւնասիպ պիր հէյէթէ գօյան պու գատըն

օլմուշ տըր, վէ պու գօրտէլալար հիւզիւնտէն 20 լիրա իրատ օլմուշ տըր,

Զիքը էտէճէյիւմ օլ պիր զաթ պու իքի կիւնլէրտէ թէսատիւֆէն պուրատա պուլունան Հաճըն Առաջնորդը Գեք. Պետրոս վարդապետ Սարաճեան տըր: Պու զաթ ճիւմլէ խըտմէթ- լէրտէ հազըր պուլունտու, 5 ֆարզը մահալ վէ վազըթտա սէօյլէմէսինէ միւնասէպէթ օլ- տու, հէր տէֆասընտա հէնի, ճալիպ վէ ֆաի- տէլի շէյլէր սէօյլէմէյէ մուվաֆֆագ օլտու: Միլլէթ պունուն կիպի միւսթէտիր միւրչիտ- լէրէ մալիք օլտուղու իչին թէպրիքէ չայան տըր:

Իւչինճիւսի Յանճնաթողովըն րէիսի՝ Օս- մանլը Պանգասը պաչ միւտիրի իյաչատուր էֆ. Գրագիրեան տըր: Պու զաթը մէօհթէրէմ պիր չօգ վէ ֆարզը հէրլէրտէ սէօյլէտի իսէ տէ, հէր տէֆատա օլ գատար հէնի վէ ճալիպ շէյլէր վէ օլ գատար ճիտտիլէթ վէ կէրմիլէթլէ սէօյլէյօր իտի քի, միւնասիլէյին սէօյլէմէսինտէն հիչ քիմսէ օսանմատըգտան մատա էվլէլէճէ օսանմը վէ կէվլէմիշ օլանլարը սայքի իհեա էտիյօր իտի:

Պու էֆէնտի պիր թագըմ լիսանլարա ալինա օլմագ խուսուսընտա տախի թէքտէն պիր զաթ օլտուղու հալտէ, քէնտիլի տիլլէր իքէն, պու միսիլլու միւզթէտիր պիր զաթ պիր պանգա տիրէքթօրու օլմատան իսէ պիր ինճիլ միւպէշ- չիրի օլտա տահա ֆաիտէլի օլմա՞ղ մը իտի տէյու գալպիմտէն կէչտի: Եաչա՞սըն, չօգ եաչասըն պու կիպի միլլէթինէ սատըգ զաթ- լար:

Սօն զիքը էտէճէյիւմ զաթ Յանճնաթողովըն քեաթիպի Կարապետ էֆ. Աբրահամեան տըր. պու էֆէնտի զիյնէթին րէսիլ խըտմէթլէրինտէ րիասէթի տախի տէրէօհտէ էտիպ քէնտի իչինի սատագաթ վէ մէհարէթլէ իճրա էյլէտի:

Պունլարըն ճիւմլէսինտէն մատա իսմիտ էտէրիւմ քի պու Յոքելեանտա պաչ մագսէտ պօչա տիւշմէմիշ տիր, եանի միլլէթին արզու էթտիյի իթթիֆագ վէ մուհապպէթ հասըլ օլ- մուշ, վէ անա լիսանա տօրու պիր սեվիլա մեյ- սանա կեղմիշ տիր: Նիչէլէր էվ լիսանըն էրմէ- նիճէ էթմէյէ գարար վէրիպ պազըլար տախի ալէնէն վատ էյլէմիլլէր տիր:

Իստի տուա էտէրիւմ քի Ալլահ պու միւ- լէթի՝ թաշըտըղը Գրիսթիան իսմինէ սատըգ գալմագ իւզրէ թագվա, հագիգաթ իթթիհատ վէ մուհապպէթտէ սապիթ գըլսըն:

Մհրսիկ

Հ. ԿէՕՎԳԱԼԱՅՃԵԱՆ